Масса а мехкашкара пролетареш, вIашагIкхета!

ЕРА,
5
ОКТЯБРЬ,
1967 шу.
№ 118 (4443).
Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ
1923 ШЕРА ДЕНЗ

КОММУНИСТА УНИВЕРСИТЕТ

«Берригаш а дешаш бола мохк» — нийса оал вай Даьхенах. Белгала бакъ да а да, дерригача советски халкъо духовни культура рузкъаш караIерзадеш хилар. Къахьегамхоша кIоаргга кхетаду, керда общество массе оагIорахьара знанеш Iома а ль, Iилман ларда тIа хьалье езаш хилар. Беррига советски нах Iилман, марксистско-ленински мировоззренех кхебара керттера лоархIам бу парте, цунах коммунизмага довлара лоархIаме хьал а лоархIаш.

Iилман знанеш, марксистско-ленински кийчо къаьстта чIоагIа эш коммунисташта — къахьегамхой коллективашка правофлангови баршта, гIулакх толаме дIадахьа, коммунизм хьалъяра дехкараш кхетамца кхоачашде йиш яц идейни кийчо йолаш ца хуле. вай парте теории практикеи Iомд ца йой. Марксистско-ленински образоване новкъостал ду коммунистий лоархIами хьинари чIоагIдара, новкъостал ду царна шоай берригача балхага идейность, партийность, принципиальность чулацийтара.

Сийлахь боккхача Октябра 50 шу дизара хетадаьча КПСС ЦК Тезисаш тIа белгаллоаккхача тайнара, советски наьха социальни дегIаахара боккха низ, общественно-политически къахьегамей хьинар духдувла хьаст а хинна дIаэттай марксистско-ленински идеологи. Революционни теоре практикаца никъ боаккх, Iалашду экономически культурни вахара бокъонца Iилман наькъаца кулгалделга. Вай деношка коммунисташта, эггара хьалха кулгалдеча кадрашта, идейни кийчо ялара лоархIам кхы а лакхлу буржуазни идеологена, империалистий тайп-тайпарча идеологически диверсешта духьала машар боацаш къовсам лоаттабе безаш вай доландаь.

Парте XXIII-ча съездо саготтагIа дола декхар а лаьрхIа оттадаьд коммунисташта луш йола марксистско-ленински образовани цIенхаштта тоаелга. Парте хIара член эггара хьалха ше ва ший идейно-теоретически боарам лакхбара йоакхо е езар, политически дешар партийни бехктокхаме а хетаw леладе дезар. Паччахьалкхен, боахама, общественни балха моллагIча даькъа, йоах общественни Iилмаш дIахо дегIаккхувлара де дезарех КПСС ЦК-ас баьча соцам тIа, берригача коммунисташа, болхлоша марксизм-ленинизм Iомаянза яргIйоацаш лоархI парте. Партийни организацеша тIахьожам дикагIа лоаттабе бева коммунистий политически дешара, марксизма-ленинизма классикий балхаш Iомадара.

Дешара шу дIалолалуш да партийни просвещене системе. Дукхача миллионий ленински университете наIараш хьаелладургья йоккха исторически событи тIакхоачаш — Октябра 50 шу дузаш. Шеко яц, партийни дешара бIарчча шу цу сийлахьча юбилея сердалоно сийрдадаькха хургхиларах. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизарах йолча КПСС ЦК Тезисаша идейно бIаьхий бергба политически дешара чулоацам, кердача теоретически боарам тIа доаккхаш айдергда из. ЛоархIаме да хIара школа, кружока, семинара болх, хIара заняти ЦК Тезисий положенешца айхха бувзам болаш хулийтилга. ШерагIа хьаелла а Iилман наькъаца дIайовзийта а еза КПСС-он советски халкъон марксизма - ленинизма идеяш котъяхара лоаттабаьча къовсама ах бIаь шера опыт. дIахьувкха еза Октябро лучен революционни процесса еш йола влияни, капитализмана юхе социализма йола овлангара совленаш, коммунизм хьалъяра хIанзарча этапа практика. Вай Даьхен низ дIахо чIоагIбара, советски халкъа вахара хьал лакхдара тIаерзаяь парте политика чулоацаш хиларах тарра, кIоаргга дIайовзийтанза яргьяц КПСС ЦК сентябрьски (1967 ш.) Пленума решенеш.

Шин шера баьча балхо тешал ду партийни дешара хIанзара система вахара низ болаш а ший керттерча декхаро — хIара коммуниста теоретически кийчо лрои идейни кхетам баларои маяххара а хилара. ХIанз декхар сенах латт аьлча, из латт, кердача торонех биаза пайда эцарах,erригача звеньяшка занятеш творчески, лаьрххIа вIаштIехьъяхарах, цар чулоацам кIоаргбарах, идейно-теоретически боарам лакхбарах.

Марксизм - ленинизм — дийна, дегIауха хьехам, коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсамера вай герз. Теори Iомаелга практикаца айхха бувзам а болаш лела деза. Коммунисташа, шоай знанеш кIоаргъеш, цунца цхьана уж практически гIулакхашта юкъекхахьа а Iомалуш, ленински стилах болх бе Iомалуш хилча мара пайдана дац дешар.

Партийни дешара идейни боарами эффективности дIахо лакхлулга эггара хьалхарча аргIанна пропагандистех тийша да. Пропагандистски кадрай, цар квалификаце, методически говзала йоакхо яр — ерригача партийни комитетий эггара кертера декхар. Москве, Ленинграде, Киеве, Свердловске, Ригё. Баку дешара шу дIалоладалалехьа дукха хIама даьд пропагандистий кадраш хьахаржарай кийчъярай. Цига болх беш семинараши курсаши я, пропагандистий конференцеши деноши вIашагIдетт, балха методиках лаьца лекцеш еш.

Цхьабакъда, цхьайолча моттигашка формана мара леладаьдац пропагандисташ кийчбелга, теркалдаьдац царна эшараши хано дIадехараши. Массане а юкъа лекцешка лалувгIара гулъяь ца Iеш, лоархIамера теоретически методически проблемаш цхьана ювцаш, опыт дIа-юха эцаш, вай чурчеи арахьарчен политика лоархIамеча дешай, мехка, областе, районе экономикей культурей дегIаахара хьакъехьа пропагандисташа информаци еш йола моттиг а хила еза семинарех.

Коммунистий политически образовани — партийни организацеша кIаьд ца луш йоакхо еш дола дош.

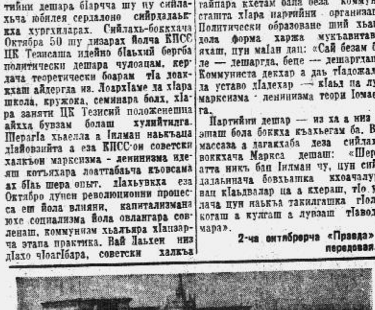
Мичча хана цкъа, дагадехача, ца а хьожаш, денна кIоаргга хьежа еза уж политически дешарга, бIарг лоьхаш хила еза занятей чулоацамга а, цар идейно-теоретически боарамга, пропаганда методикага а.

Коммунисташа къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийта езаш да кагирхошта марксистско-ленински кхетам лулга. Къонача тIехьенца болх бар — теорена цагийча наьхеи мехкарийи безам чIоаггIа тIа а бохийташ, аудиторе башхало теркалъе могаргдолча толашагIча пропагандистски низий, наьха бакъахьара декхар.

Марксизма - ленинизма классикий произведенеш тIа, политически литература тIа, парте документаш тIа болх бе безам боагIаргболча тайпара кхетам бала беза коммунисташта хIара партийни организаце. Политически образоване ший хьашт дола форма харжа мукъавитавар яхаш, цун маIан дац: «Сай безам бале — дешаргда, беце — дешаргдац». Коммуниста декхар а даь тIадожалаь да уставо дIалехар — кIаьд ца луш марксизма - ленинизма теори Iомаелга.

Партийни дешар — из ха а низ а эшаш бола боккха къахьегам ба. Вай массаза а дагакхаба деза сийлахь-воккхача Маркса дешаш: «Шерра атта никъ бац Iилман чу, цун сийрдадаьинача бовхьашка кхоачалург вац кIаьдвалар ца а кхераш, тIо уллача цун наькъа такилгашка гIолла когаш а кулгаш а лувзаш тIаводар мара».

2-ча октябрерча «Правда» передовая.

Казахски ССР тахан. Алма-Атера Комсомольски улица.
К. Мустафина сурт.
ТАСС фотохроника.

ОКТЯБРА НАКЪАДОЛХАШ

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

Кхашкара балхаш сихденна ха я хIанзараяр. Гидуаргаша, хьажкIаш, дуга, шекара свекла, коартол, баьцадаараш чуэцарца цхьана хьатIадоагIача шера хьувкъама лард йоллаш ба республика боахамашка.

Цу гIулакхо хIара механизаторагара дIадех болх дика вIаштIехьбаьккха дIабахьари машинашка дийнахьи буси болх байтари.

ЦхьоалагIа октябрь тIакхоачаш республика боахамашка чуийцай ахаш хьажкIаш, шекара свеклаи коартоли кхоалагIа дакъа, гидуаргий пхе даькъах диъ дакъа совгIа, баьцадаараш 61 процент.

ХIанзле боахамашка дIайийнай 50,4 эзар гектар гурахьа юв культураш, из хул планах лийрхIачул 30 процент кIезигагIа.

ДIае езача гурахьа ювча культурех иттлагIа даькъа мара йийнаяц Ведана, Наьсарен, Сунженски, Урус-Мартана районашка, ялат дIаде дикагIа йола ханаш тулаш латтаще а.

ДIадахача шера гурахьа юв культураш дIаер ноябрь юкъе кхаччалца тIехьадаьлар, уж гIалаташ укх шера дувлийта йиш яц.

Лоаццача агротехнически ханашка гурахьа дув ялаташ дIа а дийна хьатIадоагIача шерарча хьувкъама лард йоллар республика ялаташ кхедерий лоархIамера декхар да.

1967 ШЕРА 30 СЕНТЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКА БОАХАМАША ГУРАХЬА ДУВ ЯЛАТ ДIАДЕР.

(план процентаща).

Районаш	
Ачхой-Мартана	20
Ведана	8
Грозненски	38
Гудермеса	49
МалгIабика	24
Надтеречный	39
Наьсарен	4
Наурски	59
Ножай-Юрта	18
Советски	12
Сунженски	9
Урус-Мартана	6
Шаьла	39
Шелковской	31
г. Грозный	46
Ерригача республике гIолла	30

КЪАХЬЕГАМА ВАХТА

Паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара тIаийца юбилейни декхараш ханал хьалха кхоачашдарах дола хоамаш ух республика колхозийи совхозийи фермашкара.

ЦхьоалагIа октябрь тIакхоачаш республико кхоачашъяьй паччахьалкхенга фуаши тхаи дохкара шера план. Ведана, Наурски, Ножай-Юрта районий хьайбаш леладераша паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара социалистически декхараш кхоачаш а даь, кхы а дIалуш да дулх, шура, фуаш, тха.

ТIеххьарча хана дукхагIа дIател приемни пункташка дулх. Лоаман даьгIенашкара хьайбаш цIадоаладаьчул тIехьагIа сентябра тIеххьарча декаде республика боахамашкара приемни пункташка дIакхаьчад дийна долаш эзача йиъ эзар тонн дулх — из шера плани тIаийца декхараши кхоачашдара кхоачам хиллах да.

Цхьабакъда, паччахьалкхенна шура дIаялара шера план кхоачашъяра дола гIулакх хьалха санна халача хьалашка да. Хьалха санна тIехьадус шура йохкара Ачхой-Мартана, Грозненски, Наьсарен, Шаьла районий боахамаш.

ХIанз Iан кийчо еш ба фермашка. Доакъара база чIоагIъяри хьайбаша дIайха Iа доккхаргдолаш помещенеш тоаяри укх бехктокхамерча хана лоархIамера гIулакх да республика хьайбаш леладерий.

1967 ШЕРА 1-гIа ОКТЯБРЬ ТIАКХОАЧАШ ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА ШЕРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР.

(план процентаща).

Районаш	Дулх	Шура	Фуаш	Тха
Ачхой-Мартана	84	80	109	102
Ведана	100,3	122	112	100,5
Грозненски	75	80	90	121
Гудермесски	95	90	123	102
МалгIабика	74	84	145	99,7
Надтеречни	80	90	140	93
Наьсарен	85	82	103	133
Наурски	102	106	128	118
Ножай-Юрта	114	105	112	102
Советски	76	91	110	60
Сунженски	91	87	122	123
Урус-Мартана	91	90	97	75
Шаьла	75	83	90	112
Шелковской	84	89	107	112
Ерригача республике гIолла	85	86	101	113

Итт бетта план кхоачашъяьй

Советски Iаьдал даьина 50 шу дузача дезача цIей сийна тIаийца социалистически декхараш хIанзлехьа кхоачаш а даь, цу денна дика къахьегама совгIат кийчдеш я Грозненски нефтемаслозавода цхьайолча установкай коллективаш. Царна юкъе хьалха латтарех я цхьоалагIча цеха чуйоагIа нов. Волошин Алексей Алексеевич керте латтача установка коллектив. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча установка технологаша итт бетта план 17-ча сентябре кхоачашъяьй. ХIанзлехьа ноябрь бетта чотах арахийца продукци эзараш тоннаш я. Иштта да установка технологаша дезача цIейна кийчду къахьегама совгIат. Цул дуккха тIехьа ца бусаш хьинаре къахьегаш ба Летковская Таисия Борисовнас, Агаев Славас кулгалдеча установкай технологаш. Цар план 26 — 28-ча сентябре кхоачашъяьй.

В. ГОРБАЧЕВА,
тха штате йоаца корр.

КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТ

Укх шера КПСС XXIII-ча съезда цIи лелаеча Грозненски крекинг-завода установкашта юкъе яьржача социалистически яхье цахаддаш хьалха латташ хьабоагIа Овсянников Иван Петрович керте латтача установка технологаш. Итт бетта план цар кхоачашъяьй 18-ча сентябре. Планал совгIа арахийнай эзараш тоннаш махкдаьтта сийрда продукци. Иштта дика къахьегаш я Чуприн Виктора кулгалдеча № 9-10 йолча установка коллектив а. Цо ший план 27-ча сентябре кхоачашъяьй.

Ф. УНТИЛОВА,
крекинг-завода планови отдела инженер-экономист.

Вай горд Грозне дукха гIишлош хьалъяьй «Грозпромстрой» треста № 4 йолча гIишлон - монтажни управлене чуйоагIача Хаджиев Шамсудин керте латтача каменщикий бригадо. Къаьстта чIоагIа къахьег бригадерча гIишлошъераша укх юбилейни шера. ХIанз Грозне пхезза вIаштIарадаь цIенош хьалдеш ба уж. Октябра цIей сийна тIаийцача социалистически денхарех 7 ноябрь тIакхачалехьа хьалдетта дала дезаш дар уж, цхьабакъда цар лаьрхIачул 22 ди хьалха, 15-ча октябре хьалдаь даха лерхI цIенош. ХIанз пхелагIа этаж йотташ ба каменщикаш.

Бригадерча каменщикаша укх шера хьал а яь дIачуеннай 964 моттиг йола школа, 70 квартира хула цIенош, ер шу чакхдалалехьа хьалдетта а даькха эксплуатаце цар дIалургда кхы а 64 квартира йолеи 40 квартира йолеи ши цIа. ДIабахача сентябрь бетта план 198 процент кхоачашъяьй бригада. ХIанзлехьа тIехкхоачашдаьд каменщикаша Октябра 50 шу дузача ден сийна тIаийца социалистически декхараш. ХIанз тIадоагIача шера февраль бетта чотах къахьегаш я бригада. Цига хIара сменах нормаш 150—170 процент кхоачашъеш хьинаре къахьегаш ба каменщикаш Камышева Мария, Кабанов Виктор, Черниогло Лена, Гальченко Сережа, Юсупова Малика, кхыбараш.

СУРТА ТIА: каменщикаш, М. Камышева, В. Кабанов, Л. Черниогло, С. Гальченко.

И. Плиева сурт.

РЕЙД ГОТА ЛАЬГIО ЛЕЛ

ЧIоагIа бехктокхаме гIулакх да хIанз ший ханнахьа лаьтта ахар, гуйран дув ялат дIадер. Наьсарен районе укх гурахьа зяба лаьрхIа 12000, ялат дIаде 11450 совгIа гектар лаьтта аха деза. Цох 25 сентябрь хьатIаотташ зяба — 1977 гектари гурахьа дувча ялата 1900 гектари мара аьхадац. Ялат дIаде деза ха хьатIаэтта дукха ха я.

ДIахо къаьст-къаьста боахамаша даьча оахамга хьежар тхо. ТIехьайисар «Назрановский» совхоз я (директор нов. Газдиев). Укхаза ялат дIаде дезача лаьттах диъ лагIа дакъа мара аьхадац, зябь-м дувца а дезац—4000 гектарах 800 герга мара аьхаяц. Цудухьа цига долх тхо эггара хьалха.

...Аьлте-Юртара пхелагIа бригада. Доагаш дIайха ди да. Гурахьа атта ахац из санна хоза денош. Нух тIехьа а долаш бригада коа сеца латт «ДТ-54». Цу трактора дукха низ тIабахийтац Оздоев Джабраила. 7—8 дийнахь а цо цунца баь болх ер ба: 13 гектар аьхай, 44 гектара тIа дисковани яьй. Иштта «боча» я Баркинхоев Iумара «ДТ» а. Цо кхы а кIезигагIа баьб болх. Шоай лоIамах ба уж...

4—5 километр бригадана гаьна даьлча айеннача моттиге латта IажагIа ши трактор бIаргайира тхона. Цар даьча оахам тIа ваьлча ботинкашка йост чуилар кхера везаш дац: тIагIолла дIаихад нохараш, — йовкъаш йитай шоаш йолчча бесса хьекхача рожа юхкаш а ягIаш.

— Кхом хетаций шоана, хIана доаду оаш лаьтта? — хет оаха трактористашка.

— Кхы де кIама дац тха, — яхаш кулгаш дIа-хьа ухийт Титарев Василе, — моттиг айенна я, цу тIа бIеха а да кха.

Да а да укхазара кхаш бIеха. Ча уллаше а дискаш а текхадаь дIабахаб механизатораш. Дукха агрономаш ба цу совхозе, хIаьта а хьалхагIа йолхьинг хьакха деза аьннадац саго. Цох доккха зе доал боахама. Цхьа механизатор вац нохарашта тIехьа макха буввза раьза волаш. Ча Iа а Iай дIадукъ йоах уж, тIаккха 10 метр гаьна массаза вала трактора тIера Iовувла а веза.

Цудухьа уж доацаш лаьтта оах Василе а цун новкъоста Мальцев Дмитре а, тIахьожам мела бу «Назрановский» совхозерча механизатораша. Кулгалхой дукхагIа йолча хана гидуаргаши свеклаи чуэцача, собранешка, совещанешка хул. Уж мукъа бац оахамга хьежа. Цудухьа цхьабараша хьалха йоаларгах хехкаш санна лелаю кхай тIа тракторaш, гектараш дукхагIа хилийта гIерташ. Сов сихбале цкъаза тIехьара нух дехадий а хац цхьабарашта. Укх деношка цигарча кхоалагIча бригадерча механизатора Евлоева нохара тIехьашкара цхьа лемех сов сетта пхорагIа яьннайий а ца ховш са хиллалца лаьтта аьхар... Цунна бригадира Газгиреев Iалабика акт оттайир.

ТIаккха Титаревнеи Мальцеваи хьан оттаергья акт? Наггахьа мара нийслац цар даьча оахам тIа нух 20 сантиметр кIоаргденна, дукхагIа долча оахама кIоаргал — 8—10 см.

Бехказа бувл трактористаш. Доаца бахьанаш лех. Тхо къамаьл даь доаллаше а тракторaш юха а хьовзаяь оахам тIа гIолла юххера скорость а оттаяь дIалийлхар уж.

— ХIана фу леладу оаш?

— Бригаде долх доагор чудотта а хIама даа а.

Бригадаи цар болх беча участканеи юкъе 3—4 километр хургья.

Цар болх беча даар, хий, доагор хьалахьац.

Лаьтта оахача механизаторашта юкъе социалистически яхь йоаржаьяц укхаза. Хьокхама улга тIа наггахьа учетчикашта дагадехача мара дIаяздац механизаторий хьокхамаш, во ю учет а.

Дукха ваьгIар 5-ча бригада учетчик Гойгов Осман лакхехьа бийцача трактористаша цхьан дийнахьа даь оахам хьаала ца могаш. Юххера а гучадаьлар, цо цхьаншин трактериста участок дIа а яле, тIаккха уж раьза а болаш даь оахам царна нийса доакъош а деш дIадекъалга.

ДукхагIа йолча езача тракторaш тIа цхьаца саг мара вац болх беш. Цудухьа шоашта дагадеххача хана дIа а оттаю цар уж, болх а бу.

— Малх Iолохбелча трактор дIа а оттаяь чугIоргва со, — йоах Титарев Василе.

Сменщик вац цун. Иштта мара низ болча тракторашка болх ца байтарах тIехьайисай совхоз. Вай ювцача 5-ча бригаде дIаде дезаш да 700 совгIа гектар кIа, бакъда хIанзалца ялат дIаде а зяба а аьхар 200 совгIа гектар мара яц.

КIеззига дикагIа лел гIулакхаш «Экажевский» совхозе. Укхаза вIашагIъелла лаьрххIа отряд я групповой хьисапе лаьтта оахаш. Цхьан отделенера болх баьлча вокхазахьа йода из.

ХIаьта а из метод хоастае мегаргйолаш яц аьнна хет. Цхьан боахаме лаьтташ аххалца хьежа беза шоллагIбарий, ха дIаух.

Масала, Эккажкъонгий-Юртарча отделене 5-ча бригаде хIанз а бокъонца зябь аха болабеннабац, гурахьа дув кIа дIаде дезача 500 гектарах 300 совгIа мара аьхадац. Цу тIа йолча тракторех а бизза пайда эцац бригаде. Болх ца беш ши «ДТ-ей» цхьа «С-80-я» латтар бригада коа еха.

Лоацца аьлча, боагIача тайпара пайда эцац района боахамаша техниках, хоза ухача деноех.

Сердало газета рейдови бригада:

Ю. АРАПИЕВ, комсомола райкома хьалхара секретарь; **Я. АРСЕЛЬГОВ,** проректорист; **М. ЗАНГИЕВ,** собкор.

ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

Укх шера къаьстта дукха балхаш даьд Грозненски № 2 йолча гIишлон материалий комбинате керда техникеи технологии производствана юкъехухьаш. ДIадахача шерашка кулгаца дора етта кирпишк тIайоттара балхаш, цига къахьегаш вар 30 совгIа болхло. Цу гIулакха дукха уйла йир комбината инженерно - технически болхлоша, мастераша, производстве хьалха латтача болхлоша. Корадир кердазар. Пакетни хьисапе автокранаца тIайотта йолаелар кирпишек. Кхыча балха хьожаве йиш йолаш мукъаваьлар 30 болхло.

Республикерча гIишлон организацеша чIоагIа хоатташ я Iургаш доакха етта кирпишк. Духхьашха укх шера арахена йолаяьй из цига. ТIаийнача социалистически декхарех шера арахеца езаш яр ах миллион цу тайпара кирпишк, хIаьта хIанзлехьа из арахийнай бархI миллион. ХIанз дукха балхаш деш да цу кирпишка арахьара оагIув кIай хургйола гIулакх дара.

Комбината коллектива къахьегама овсарле 2,5-эза лакхъергья хIана вIашагIйоллаш латта автомат - укладчик болх бе йолаелча, болх дикка аттача баргба. хIаьта паччахьалкхенна эзараш сомаш пайда бергба. Комбината ше кийчъяьча проектах хIанз хальеш я цIен тIаюла кирпишк ю цех. Из хьалъяь яьлча тха комбинатера дерригa балхаш механизировании хьисапе, кхоачашдергла,— аьлар Виктор Владимировича.

Предприятега ритмично болх байтара, къахьегама овсарле лакхъяра, арахецача продукцега хIалодар лохдара уж хинна ца Iеш, кхы дуккха а мероприятеш чакхйоах комбинате. ХIара бетта итогаш ю социалистически яхье яьннача коллективаша доахача толамий, хьалхара моттиг яьккхача цеха комбината карара кара тела ЦIе байракх лу. ВIаштта кхаь бетта из байракх лелаю З. Ф. Башкова керте латтача цеха коллективо. Дуккхача шерашка балха тIа хьалха латташ хьабоагIарий цIераш комбината Сийлен книжка тIа хьу.

Валови продукци арахецара нийс бетта план 4-ча сентябре кхоачашъяьй комбината, етта кирпишки цIен тIаюла кирпишки арахецара нийс бетта план ханал ворхI ди хьалха кхоачашъяьй. Планал совгIа арахийна продукци эзараш сомий маьхка я.

Октябра дезача цIей сийна тIаийца социалистически декхараш а хIанзлехьа кхоачашдаьд комбината, болхлоша. ТIаийнача декхарех планал совгIа арахеца лаьрхIа хиннар 5,5 эзар кирпишк яр, хIаьта духхьала нийс бетта планал совгIа арахийцай 2 миллион кирпишк. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца цIен тIаюла кирпишк 432 эзар я. Продукце дикал лакхъяьй. Къахьегама овсарле 15 процент лакхъяьй, социалистически декхарех лаьрхIар 0,5 процент мара йоацача.

Московски ленинградски предприятей инициатива хьал а лаьца, хьинар кхо ца деш къахьийгача болхлоша тIеххкоачашдаьд доагор, электроэнерги, кхыйола материалаш кхояра декхараш. Укх шера кходаь доагор 662 тонн я, хIаьта кхояь электроэнерги — 133 эзар киловатт сахьат. Эзараш сомаш мах бола кхыйола материалаш а кхояьй.

Иштта лакха къахьегама толамаш дахарах укх шера хьалхарчеи шоллагIчеи квартале вIаштта шозза Ерригсоюзни социалистически яхье шоллагIа моттиг хьожаьй комбината коллектива. КхоалагIча квартала итогех а из моттиг шоашта хьожаергхиларах дог дийша я коллектив.

Уж къахьегама толамаш доахача къаьстта дика къахьийгад нн. Макеева Александрас, Беликова Анастасия. Яхьяев Султана, Катаев Бадрудина, кхыбараша. ХIанз тIалоагIача шера чотах къахьегаш ба уж.

Б. КОСТОЕВ.

Сурта тIа: болх беш я заливщица Макеева. Александра.

И. Плиева сурт.

ЛОАМАРОЧО ШЕРРА БОАХА ГIА

О. ЧАХКИЕВ,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретарь

Сов дукха дийца кIордадича санна хет ший кха да а дийна, цIаьхха из юха ший йоаржаьяьча ферта кIалхара... хьакорадаьча, революци ялалехьарча лоамарочох дола къаьнара ерригача Кавказа юкъара дувцар!

Сел образно ца хила а мег, цхьабакъда, профессионально нийсагIа-м яздаьд шоаш лаьтта доацаш хиларах Нихалой яхача нохчий юрта баьхача наха 1891 шера паччахьа чиновникашка шоаш яхьийтача жалоба тIа: «Дахчан нохарца ах дийнахьа аххали кхыметтел хьувкъам дика хилча а цхьан сага ах шера тоъали мара йоаца лаьттан чIегилт лу лоамарочоа».

Паччахьа хана иштта хьал дар нохч-гIалгIай ахархошка. Нохч-ГIалгIайчен лоамашка баьхача 90 процент болча нахага лаьтта вIалла да а дацар. хIаьта шаьрача моттигашка баьха, кIезига лаьтташ дола ахархой 77 процент бар. Болхлой классо, къахьегача ахархошца цхьоагIо а йолаш, Коммунистически парте кулгалца лоаттабаьча, 1917 шера октябре сийлахь-йоккха котало а йоаккхаш чакхбаьнача революционни къовсамо мара хьабийллабац ахархошта кердача вахарга, цар материальнии духовнии низаш тоадаларга бода никъ.

Советски Iаьдал латтача шерашка довзаргдоацача доалаш хувцаденнад нохч-гIалгIай юрта сибат. Кагийча, декъаденна, кIезига продукци луш хиннача ахархой боахамашта меттел республике вIашагIъеххкай ерриганей а 1214 эзар гектар лаьтта а долаш йола йоккхий, чIоагIа механизированни йола колхозаши совхозаши. Нагахьа санна 1927 шера Нохч-ГIалгIайчене юкъера лаьрхIача диъ цIенна цхьа нух, цхьа макхен диъ бежани — кхаь цIенна кхоачаш хиннадале, хIанз колхозийи совхозийи кхашка болх беш я. 15 гоьва низ лаьрхIача, 9800 трактор, 978 ялаташ чуэна комбайнаш, лаьтта оахка техника, дуккха кхыйола чоалханера лакха балха овсарле йола юртбоахама машинаш.

Шорта техника хиларо торо елар дIале эзараш гектараш керха лаьтташ оборота юкъедоаладе, кхашкара хьувкъами хьайбай продуктивности чIоагIа айе. Дуккхача доакъоех латташ ба Нохч-ГIалгIайчен юрта боахам, из секца интенсификаце, специализаце, боахама расчета наькъа тIа боалаш латт.

Парте решенеш практически кхоачашъяр бахьан долаш ялатий хьувкъам 1966 шера 18,2 центнерага кхоачаш лакхбир колхозашеи совхозашеи.

Тоъал йоккхий эргалонаш хиннай хьайбай боахаме а.

Шерра-шера чIоагIлу колхозий экономика. Алхха цхьан 1966 шера (1955 шерапа нийсдича) 21 процент дукхагIа хилар цар валовии доход. ЙоккхагIа хилар екъаш йоаца фондаш. хIаьта иштта колхозхой къахьегамах мах тела фондаш а.

Областной партийни организаце хьалхарча аргIанна еча йоакхопех цаI я юрта квалифицированни кадраш кийчъяра ю йоакхо. 1962 шера денз 1966 шерага кхаччалпа йолча хана лакхера образовани йолаш бола юрта боахама специалисташ 1,4-зза юкъера образовани ярош 1,2-зза дукхагIа хиннаб.

ПоккхагIа хиннай партийни организацеш а. КПСС горкомашта. райкомашта керте латт чIоагIа квалифицированни, опытни кадраш, хIаьта царех дуккхачарна, юрта боахам дегIаихувлача толамаш дахарах орденаши медалаши еннай.

Хьахинпав парте решенеш нийсса кхоачашъяйта ховш, кулгалделта наьха заггара. царна фу эш ховш хиларна цхьана тардеш вола керда тайпа боахама кулгалхо.

Боахамий дуккха а дукхагIа болча кулгалхоша шоашкара инициатива кIезига гойтаи юрта боахама продукташ дукхагIа яхарен кийчъярен кхоачамех пайда эцача.

Республика зоккхал — племенной жа деладу «Шелковский» совхоз. Цун толамаш дьахен доккхача еврIатапа — Ленина орденна белгалдаьхад.

Хlара шера шерлу производства новаторий мугIараш. Царех юкъе — Социалистически Къахьегама ТурпалаIш Л. Барахоева, свекла кхею Т. Муслиева, птичница Ш. Аюбова, свинарка М. Цапок, тракторно-полеводчески бригада бригадир Оа. Кагерманов, боккхагIа бола жа Iуй У. Алитови Н. Эсмухамбетови.

Юрташкарча коммунисташа кхоачамбаи кхаш деладери хьайбаш деладарен «селкъаша» доахача толамех. Цар вIаштIехьдоах дуккхача къахьегамхоша агротехнически дешара наькъапа. юрта боахама культура общественни университеташкеи хьалха латтача опыта школашкеи гIолла Iилмана карагIдаьннараши хьалха латтараишта карагIдаьннараши Iомадел-га. Духхьал цунах латт къахьегама овсарле лакхъяра лард.

Ахархочун хала къахьегам аттача баьккхаб цIагIарча гIулакхашкеи производствеи чIоагIа юкъеенача электричества. Колхозашкеи совхозашкеи, йоккхийча механизированни хьатташка электрифицированни яьй ялат цIендар, докъадар, тIадоттар санна йолча халача процессашта, хьайбай боахаме шеррача масштабах юкъекхухьаш да хий механизированно тIадахьилга, доакъараш дIадехкилга, помещенеш цIенъелга, кхыйола процессаш.

ХьалхагIа эгтара дукхагIа маьждигаши шейхаши болаш хинна Нохч - ГIалгIайче хIанз доккхал де йиш йолаш я школайни библиотекайни дукхалах, ший писателий книжкех, берригача мехка езаеннача Эсембаев Махьмуда искусствах, бахача нахах хIара итт эзар сага лоархIаш 13 лор вай хиларах — Индерчул 6-зза дукхагIа, Турцерчул 4-зза хIана бац аьнна дукхагIа, США, Англи, Франци, Япони... санна долча ле-

тIадаьхкача капитала мехкашкарчул дикка дукхагIа.

* * *

Дика бах хIанз кхашкарен фермашкарен къахьегамхой. Сийрдача вахаро дегаш ураувттаду цар керда къахьегама толамаш дахара. Октябра 50 шу дизара сийна делаеча яхье доккхий декхараш тIайийцад цар. хьинар чIоагIа айденна къовсам лоаттабу уж кхоачашдар духьа.

Кхашкара балхаш дара чIоагIа новкъарле а еш, даим догIаш дийлха доллашехьа а. дуккха а дукхагIа йолча колхозаша, совхозаша, дуккхача районаша балхаш дика вIаштIехьдаьха чуийнар ка бола ялаташи ялата бобови культураши, ялаташ кийчдар шера план а ханал хьалха тIеххкхоачашъяьй.

Къаьстта белгалдаккха доагIа ялаташ эцара шера план хьалхарчарпа кхоачашъяьча Наурски районе а хIаьта иштта Надтеречни, Сунженски, Грозненски, Шелковской районашка а ялаташ чуэцарен кийчдарен балхаш дика вIаштIехьдаьха хилар.

Цу районий партийни организацеша, юрта боахама производственни управленеша, колхозаша, совхозаша вIаштIехьдаьккхад комбайнераша, хьаттийи ялаташ дIачуийлеча пунктийи болхлоша лерттIа болх белга — цо Iалашдаьд пахаддаш паччахьалкхенна ялат дIателга.

1966 шера гурахье а денз юбилейни лакха хьувкъам кхебар духьа къовсам а боаржабаь. дуккхача колхозашеи совхозашеи шоай декхараш тIеххкхоачашдаьд, лийрхIачул дукхагIа ялат даьккхад из дIазийначa хIара гектара тIара. Масала, Сунженски района «Победа» яхача колхозе 240 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 34,5 центнер гурахьа дувча кIи яьккхай. 725 гектара тIа гурахьа дIабийна хиннача мукха хIара гектара тIара — 35,6 центнер. Ялат кийчдара шера план 174 процент кхоачашъяьй колхозо. Урус - Мартана района «Красноармейский» совхозо 22 гектар яккха аьнна декхар тIайийца хиннача метте гурахьа дувча кIин хIара гектара тIара 29,6 центнери гурахьа буьча мукха хIара гектара тIара декхарех 20 центнер яккха езача метте 24,1 центнери яьккхай. Кхы а лакхагIа ба Социалистически Къахьегама Турпала Оа. Кагерманова бригаде кхебаь хьувкъам.

МалгIабика района «Ингушский» совхозе сийлена ший цIи хазийтай итт шера ше комбайнералла болх беш, сезонни ши норма кхоачаш ца еш цхьаккха шу дIа ца лахийтача комбайнера Х. Гетагажева. Соахка, масала, 600 гектар хьекха 9000 центнер гаргга ялат даьккхар. Юбилейни шера ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча дийнахье а цои цун помощника М. Акмурзаевеи 49 гектар хьекха касарагIа Iобиллав мукх планах билла безаш хиннар 20 гектар мара йоацача метте. Шахорча деношка 50—60 гектарага кхоачаш хьокхар цар из. Ялат дика хьакхалга ховргда планах 16 центнер мара яла ца езача метте хIара гектара тIара 21,8 центнер яьнна хиларга хьежача.

Юбилейни шера тIайийца декхараш кхоачашдар духьа яьржача яхье белгталара толамаш даьхаз хьайбаш леладеча фермай болхлоша.

ХIанзле а кхоачашъяьй тха кийчлара шера план, фуаш дIаладара план кхоачашъяь йоалаш латт. Соахкарчул лакхагIча темпашца лел дулхи шурей эцилга. Хьайбаш леладерий низаш тIадерзадаьд хьайбай продукташ эцара планаш деза юбилейни ди хьатIакхачалехьа кхоачашъяра, хIаьта, дуккхача коллективаша, доккхагIа дола декхараш тIа а ийца, уж ханаш доацъю.

Масала, Сунженски района Ле-

нина цIерагIча колхоза № 1 йолча шурий - товарни ферма хьайбаш леладерий коллективо, ший торонаши кхоачамаши лархIа а лаьрхIа, шура яккхарен паччахьалкхенга йохкарен шера план 15 октябрь хьатIакхачалехьа кхоачашъе лаьрхIад, районера берригa доаркаш, скотникаш тIахьийхаб шоаш дIадоладаь гIулакх хьаллацара. Цу колхоза хьалха латтача доярка С. Балаевас хIанзле а кхоачашъяьй шера план, шелабеча 16 Iаттагара 27 тонн совгIа шура а яьккха (план 26,5 тонн йолаш).

Жа леладераштa юкъе социалистически декхараш кхоачашдара лаьцача яхье хьалхара моттиг лелаю племенной жа кхоабача

тайпа продукташ паччахьалкхенна дIаялара тIайийца декхараш ханал хьалхагIен тIехи кхоачашдар.

Цунна нийсса кхашкарча къахьегамхоша тIагIертта къовсам лоаттабу 500 эзар тонн ялат доаккхаргдолаш хьатIадоагIача шера лакха хьувкъам кхебар духьа — вай республика историе чухь хIанзалца ца хиннача рубежага кхачар духьа. Ахархой из инициатива КПСС обкома бюрос къоалбалъяьй.

Ялат дукхагIа даккхара йоакхо а еш, ахархоша къаьстта уйла тIайохийт гурахьа дувча ялатшта, хьалхарча аргIанна кхачан керттерча культурана — республике дIадувча лаьттаех 27 процент гаргга докъа лоацаш долча гурахьа дувча кIина.

Хьайбаш леладеча болхлоша шоай низаш тIадерзадаьд доахана Iа дика доаккхаргдола хьалаш кийчдара.

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизарга

«Шелковский» совхозерча, Социалистически Къахьегама Турпал Н. Эсмухамбетов керте латтача жа Iуй бригадо.» Коллективо шийна хьалхашка декхар оттадаьд: укх шера хIара 100 жийна тIехьа 135 Iаьхар кхебе а хIара устагIанна тIера 7 килограмм тха даккха а. Октябра 50 шу дизара баха боагIача тайпара накъабахара юкъе шоашкара доагIаш дола дакъа лаца а гIерташ, жа леладераша тIеххкхоачашдаьд хьалхашка лаьтта декхараш. Цар хIара 100 жийна тIехьа кхебу 140 Iаьхар, устагIанна тIера 7,4 килограмм тха даьккхад.

Сийлахь - доккхача цIейна къахьегама дикача толамашца накъабоах «Коммунтерн» яхача Шелковской района колхоза жа леладераш. ХIара устагIанна тIера тха даккхара план 5,2 а декхар 6 а килограмм йолча метте, цар хIара устагIанна тIера 6,3 килограмм тха даьккхад — соахкарчул 900 грамм дукхагIа.

Къахьегаме лакха хьокхамаш долаш хиннаб детта доахан деладу дуккха болхлой. Урус - Мартана района «Красноармейский» совхоза № 2 йолча отделене коммуниста С. А. Мусаева бригадиралла болх беча шурий - товарни фермана коммунистически къахьегама коллектив яха сийлахьа цIи еннай.

Ка бола ялаташ чуийца дьаьнал, хIана тIехьа кхача культураш чуэпа болабеннаб лаьтта леладераш.

Цар массане а лерхIар цаI лаший ханнахьеи культураш ца йоаеши из болх чакхбаккхар, массе

Юбилейла хьалхара денош — халкъа къаьстта шоай тайпара денош. Айденнача хьинарах дизза да уж. Наха коммунистий сий чIоагIагIа ду халкъа боахама планаши юбилейни декхараши кхоачашделга вай дикагIа вIаштIехьа ме доаккх.

Юрташкарча массово - политически балха юкъе хIанз белгалдаккха мегаргдолаш чIоагIа лоархIаме цхьа гIулакх да — Советски Iаьдал даккхари дIаеттадари духьа турпаленна къовсам лоаттабаьрий а коммунизма материально - технически база хьаяр духьа турпаленна болх берий а доагIача тайпара сийде гIертилга.

ТIем тIеи къехьагамеи деналера гIулакхаш карагIтийпнараш, коммунисташа вIаштIехьа а доахаш, безбаро нахага уж дикагIа лоархIийт, юрта боахамерча къахьегамхочун ший сий а лакха лоаттаду. Долче, кхы а гаргагIа дегIала вуг из хIаране ший рузкъа а айхха дувзаденна долча общественни хьашташта.

Беррига вай мохк кийчлу деррига халкъа юкъарча сийлахь-доккхача цIейга — Советски Iаьдала 50 шу дизарга.

Сийлахьа традици а хинна дIаэттад исторически денош къахьегама кердача толамашца деладелга. Нохч - ГIалгIайчен юрта боахама болхлоша, дуккхача къамех латтача вай Советски Союза дерригача халкъаша мо мара, шоай низаш кхоадергдац, хIаьта юбилейни шера декхараш кхоачашдар духьа долла хIама дергда.

Леза ии гаргакхаьчача хана ала дог доагIа, юбилейни шера боахама декхараш кхоачашделга

вай мехка халкъий вежарашна дола доттагIал дIахо чIоагIдаргахьа цхьана хургхилар.

Кхы ца дохе а хьалагалдахаргда вай, гаьнарча Херсонщина юртий къахьегамхой Нохч - ГIалгIайчено мел безаме тIайийцар. А, из вайна гарга я — вежарашха йола Украина. Ахархоша - лоамароша яхь лелаю херсонцашца. ХIаьта вай доттагIал безаме тIаэцараxи накъабахараки лаьтта Iац. Воай лоалахошца — дагестанцашца, хIирашца, черсашца; бакхароща а санна, вай опыт дIаюха нийю Украина колхозхошца, вIаши дIа а хьа а новкъостал ду. Хозахетдаь дацар обкома бюро эггара тIехьагIа хиннача цхьан заседане дувца оттадаьча дешашта юкъе корта бола пункт хилар: «Херсонций керда опыт Нохч-ГIалгIай юрта боахама юкъеяхьара хьакъехьа».

Баха нах миллионал совгIа мара боацаш йолча эIамигача республике бах 60 къамах бола нах. Воша вешийца санна бах уж.

Кхы ца эпе а, хьаэцаргья вай къаьнарча Тирка гонахьара аренаш. Укхаза я, масала, шип бIаь цIенга кхача мегаш мара нах ца баха, йоккха йоаца юрт—Коби. Пхийтта гаргга къам! ХIара къамах болча наха шо - шоай Iаьдалаш леладу, шоай къамий башхалонаш я, цхьабакъда, цо новкъарле яц царна духовни наькъаца гаргара, патриотизме, къахьегаме цхьоагIо йолаш хилара.

Уж вай вахаре массаза а хулаш дола хIамаш да. Цхьабакъда, тIехьашкахьа юхахьожаргда вай уж вIаши нийсдар духьа. Революци ялалехьа массе тайпара терско - гребенской казакаши нохчийи вIашкакхохка. дукха хана денз царна юкъе лаьтта хьоашал эгIаде а царна юкъе моастагIал долла а гIертар паччахьа колонизатораш. Цудухьа даим вежарий цIийца йошаеш латтар Тирка талгIеш.

Казакий атаманаш паччахьата еннача цхьан отчета тIа банза ца боалаши зовзеи хоам бора доллахарча лоамарошпара халахетараш казакий хьал-торонна Iаткъаргхиларах. МалагIа резолюци язъяьй тIаккха отчета тIа императора Николая II-чо? «Сона хетачох, терски казакашта юкъе къаьнара денал хьаллоаттадер духхьал из лоалахал да».

Казакаши лоамаройи вIашагIа къоастабаь лоаттабаь хий хинна Тирк хIанз уж вIашагIтохаш дола, вежарий хий а хинна дIаэттад. Казакашеи лоамарошеи Тирка йистерча аренашка исхалий ду тха доахача жа Iулаш дебаду, тIа-тIа дукхагIа буруини аренашкахьа Iоувз комсий бешамаш, лакхъю вешта а геттара лакха йола шоай совхозий рентабельность. хьалъю дика тоалы хозеи поселкаш.

Пролетарски интернационализма байракха кIал баха боагIача тайпара Советски Iаьдала юбилея 50 шу дизара накъагIоргба орден лелаеча Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхой.

Хьалхарча ден гучадаьлар

Шоллагlча октябре дIадоладелар политически дешара шу Наьсарен районе а. Укхаза болх бе йолаенний марксизма-ленинизма лардаш Iомаю 11 школа (царех 9 юххьанца вIашагIъелла я), 5 шин шера юххьанцара политшкола, 23 семинарски группа.

Духхьал политшколашка дешаш хургва юкъера лаьрхIача 336 ладувгIархо, царех 272 коммунист ва. КIоаргга знанеш йолаш шоай болх безаш ба царна хьехаргдола 53 пропагандист а.

Ханнахьа школе баьхкар 2 октябре «Назрановский» совхоза коммунисташ. 24 сагах 5 висар занятешка ца воагIаш, уж балха бар. Боккхача сакъердамца ладийгIар цар шоай пропагандиста Оздоев Султана КПСС историе программа тIара хьалхарча темах яьча беседага.

«Октябра 40 шу» яхача совхозерча марксизма-ленинизм Iомаеча кхоалагIча дешара шера школе а во чакхъяланзар хьалхара занятеш.

Ла мегаргдоаца кхоачамбоацараш а дар районе. Дукха нах бисар школашка хьа ца боагIаш.

Масала, «Экажевский» совхозе марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча школе 28 сагах ворхI мара хьаванзар. Совхоза парткома секретарь нов, Арчаков а Грозне ваха цIагIа вац яхаш вар. Уж хьа хIана баьхкабац, фу бахьан долаш Iийнаб ховш сагвацар.

Занятешта кийчъянза яр помещени, кхыметтел нув а хьекхабацар. ХIаьта а занятеш хиннаяц ца яхийта болх дIаболабе лаьрхIар укхаза.

М. КАРАЕВ.

ЙИЗЗА ЙОАКХО ЯЬЯЦ...

Дика вIаштIехьдаьккха дIадоладир укх деношка партийни просвещене системе дешара шу МалгIабика района дукхагIа йолча партийни организацеша.

Ханнахьа дIайолаелар занятеш «Кавказ» яхача колхозе, «Ингушский» совхозе 1-чеи 2-чеи отделенешка, «Алханчуртский» совхозе, № 1, 2 йолча кIоарга бурув деттача конторашка, иштта кхыча района предприятешкеи учрежденешкеи.

Юххьанцарен диъ шера марксизма-ленинизма лардаш Iомаерен политшколаш вIашагIъеххкай № 1 йолча кIоарга бурув деттача конторе.

17 сaг чувоагIаш я укхазара марксизма-ленинизма лард Iомаю политшкола. 2-гIча октябре шоай хьалхарча занятe цхьайтта сaг вера, хIаьта вожаш, шиппегара дIайиккхача, вахте бар.

Гойтара пособешца хоза кийчъяьча цIенача помещене хьалхара занятеш дIайолайир пропагандиста Рубаник Степан Никитовича. Историех обзорни лекци йийшар цо. Цхьабакъда ладувгIараша дукха теркалдацар цо дувцар. Цхьаннега а ручка, тетрадь дацар. Цул совгIа чулоацам кIоарга боацаш яр лекци а.

Пропагандиста лерттIа кийчо ца ялга къаьгга гуш дар.

Занятешта партийни организаце лерттIа кийчо ца ялга белгалду укх факто.

Ткъаьннел совгIа сaг чувоагIаш я конторе вIашагIъелла диъ шера йола юххьанцара политшкола. Царех 90 процент коммунисташ ба. Дале а массехк сaг мара хьа ца варах ца хулаш йисар цига хьалхара занятеш.

Ала доагIаш цхьаькха а да. «Ингушский» совхозе 2-гIча отделене вIашагIъелла марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча школе 26 ладувгIархо ва. ХIаьта царех 7 сaг юххьанцара образовани йола доаркаш, механизатораш, болхлой ба. ХIаьта могаргдий-теш царна цу школа программах кхета а Iомае а.

Хьалхарча дийнахьа гучадаьнна кхоачамбоацараш теркал а деш коммунистийи парте боацарийи политдешар лертта вIаштIехьдаккхара уйла тIаяхийта еза парте горкомо а юххьанцарча партийни организацеша а.

С. ШАДИЕВ.

ХЬАЛХАРА ЗАНЯТИ

Марксистско-ленински теори Iомаеш дола коммунистий, комсомольций, боахама актива дешара шу укх деношка дIадоладелар Наурски района партийни комсомольски дешара системе.

Дика вIаштIехьъяьхи дуккха нах ладувгIаш болаши чакхъяьлар хьалхарча дийнахьа яь занятеш «Советская Россия», «Наурский» яхача совхозий, «Красное знамя» яхача колхоза партийни организацешка. Пропагандисташ нн. Х. А. Ковалев, П. К. Логков, А. Ф. Голубенко, В. П. Скородумов хьалхагIе а кийчбеннабар занятешка, цудухьа цар вIаштIехьдаьлар ладувгIарий чIоагIа безам тIаболаш занятеш чакхъяха.

Пропагандиста Х. С. Ковалева хьалхарча заняте дика кхетабеча меттаца йийцар «Эксплуататорий группапа юкъе прибавочни стоимость екъар» яха тема, ладувгIарий тайптайпарча хаттарашта жоп дала доггдоагIаргдолча тайпара вIаштIехьдаьккха дир цо цу темах дола ший къамаьл.

М. РАЗУМОВ,
КПСС Наурски райкома политически просвещене кабинета заведующи.

ЛАКХАЧА БОАРАМЕ

Занятеш дIайолайир укх шера духхьашха Сунженски района межколхозни гIишлой управлене вIашагIъеллача марксизма-ленинизма лардаш Iомаеча школе.

Занятешка ханнахьа гулбелар 9 коммунистехи 3 комсомольцехи латта школа ладувгIархой. Лакхехьара образовани йолча пропагандиста Александр Павлович Романова парте историе вводни темах лекци йийшар. Боккхача сакъердамца ладувгIар цун лекцега школа ладувгIархоша. Лекце цхьайола положенеш тIеххьарча КПСС ЦК постановленешца ювзаш, дунеи халкъашта юкъера хьал дувцаш чакхъяьккхар занятии пропагандисто.

Иштта лакхача идейни боараме чакхъяьлар занятеш района боахамашка, промышленни предприятешка, учрежденешка.

И. ИВАНОВ.

ЛерттIа кийчо яьй

Надтеречни района «Братский» совхоза юххьанцарча партийни организаце чуйоагIача марксизма-ленинизма лардий школе хьалхара заняти хилар. Беррига ладувгIараш баьккхабар шоай хьалхарча заняте. ХIаранега тетрадаши блокноташи дар. Школа пропагандиста Магласва гулбенарацта йийцар «Марксистско-ленински парти вIашагIйоллаpax» яха тема. КIоаргга гучабоаккхар пропагандиста тема чулоацам. ЛадувгIараша боккхача безамца тIайийцар пропагандиста лекци. Цул вIехьагIа дукха хаттараш дир цунга.

Т. САЛАМОВ.

В. И. ЛЕНИНА ЯЗБАЬЧА «ПАЧЧАХЬАЛКХЕИ РЕВОЛЮЦИИ» ЯХАЧА БАЛХА 50 ШУ ДИЗАРГА

ПАЧЧАХЬАЛКХЕНАХ БОЛА МАРКСИСТСКИ ХЬЕХАМ ДЕГIАБАР

«Дерригача халкъа юкъара паччахьалкхе — социалистически паччахьалкхел общественни коммунистически самоуправленега кхоачадеш дIахо дегIадоаладар. Цо дIахо хьу пролетариата диктатура гIулакх — коммунизм хьалъелга, кхыча социалистически паччахьалкхенашца цхьана дунен халкъашта юкъерча арсне классови къовсам лоаттабу империализмана духьала».

(Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетадаьча КПСС ЦК Тезисаш тIара).

Социалистически революцех йола ленински теори — Iилман коммунизмана юкъейихьа йоккха ганз. Цо парти, болхлой класс идейно кийчъяьй буржуазе доала духьала, политически Iаьдал бахьан долаш лоаттабеча къовсаме. **В. И. Ленина социалистически революцех йола теори кийчъеча юкъе лоархIаме веха хилар цо 1917 шера августе—сентябре язбаьча «Паччахьалкхеи революции» яхача гениальни теоретически балхах.**

Цу хана Россе сихха ирлора Iаьдал бахьан долаш классашеи партешеи лоаттабаь къовсам. Июльски событеш хинначул тIехьагIа Ханна йолча правительства репрессеш чIоагIйир революционни низашта духьала. Большевистски газеташ дIакъувлар. Фронте юха а юкъеяьккхар смертни казнь. Цхьабакъда, Ханна йолча правительстваи из хьаллоацаш хиннача соглашательски партейи гIулакхаш геттара мелденна дар. Буржуазе деча доало экономически кегара юккъе чутеттар мохк. Хронически кризиса хьала тIа яр Ханна йола правительство. Идейнии организационнии кегар эттабар соглашателий партешта юкъе.

Большевистски байракхашта кIал чIоагIлуши кхоталуши дар Росси кердаяккха, кIоаргача демократически социалистически эргалоний новкъа гIолла из дIайига могаргдола низаш. Корниловщинаца къовсам лоаттабаьча денош деррига революционни низаш вIашагIлеттари царна кулгалдери хинна латта большевикий парти. Контрреволюце гучахьа йолаяь духьале юхатехар, Iалальмате чIоагIа лакхъелар наха юкъера парте авторитет. Советашта большевизаци яргахьа лестар никъ. Керда айделар революционни низаш — социалистически революци яра йола лоархIамегIара торо.

1.

Iаьдала хьакъехьара дош — из моллагIча революце, къаьстта а пролетарски революце, керттера, овлангара дош да. Мишта хила дезар буржуазни паччахьалкхенацара пролетариата гIулакхаш? Мишта хила еза керда, пролетарски, социалистически паччахьалкхе? Уж дешаш къаьстта лоархIаме хиннад теоретически практически гIулакха.

Паччахьалкхен хьакъехьара дош теоретически кийчданза дарг ца хиларах йола уйла къаьстта чIоагIа еш хиннав Ленин эмиграце даьхача тIехьарча шерашка. 1916 шера гурахьеи 1917 шу доладуши, Н. К. Крупскаяс шийна дагадоагIаш дийцачох, веррига а цу балхах чувеннав из. Цу хана Цюрихе вахаш хиннача Владимир Ильича тIавийрзза болх баьб библиотеке. паччахьалкхен хьакъехьарча дешах йола К. Марксеи Ф. Энгельсеи произведенеш Iомальй, цар тIара хIамаш хьаяздаьд, конспекташ увттаяьй. Цу кийчон материалех «сийна тетрадь» хилар Ленина «Марксизм паччахьалкхен хьакъехьа» аьнна цIи а тилла.

1917 шера августе—сентябре подполье хиннав Ленин тIаккхувча Ханна йолча правительствах хьулалуш. Цу халача хьалашка маварра тIавийрзав из «Паччахьалкхеи революции» яха книжка язде.

«Паччахьалкхеи революции» яхача балха тIа В. И. Ленина кердача исторически заман хьалашца тарбеши эрсий шин революце опыт теркалъеши бизза а бувзам болаш а хьахьенхаб паччахьалкхен хьакъехьара, из хьахиннача духахи цун чулоацамахи, пролетариата диктатураи капитализмагара социализмага довлара цун хоадамболлаш болча лоархIамеи хьакъехьара марксистски хьехам, дегIабоалабаьб коммунистически общества шин фазах бола хьехам. Революце хьалхашка оттадаьча сагоатагIа долча практически дешашта хььда жоп деннад Ленина цу книжка тIа. Цу хьалашка пролетариатеи цун партеи къовсама политически платформа а хинна дIаэттар Ленина болх. Из дунен халкъашта юкъерча болхлой класса тахан а ба къаьстта боккхача лоархIаме, Iазапахи эксплуатацехи из мукъаяргйола никъ цунга дIа а хьувкхаш.

«Паччахьалкхеи революции» яхача книжка керттерча декхарех цаI сенах лаьттад аьлча, Ленина яьхачох, из лаьттад, эгара хьалха паччахьалкхен хьакъехьара Маркса бокъонца бола хьехам **юхаметтаоттабарах»** (Соч. бизза гуллам, т. 33, оагI. 6). ХIана аьлча, белгалдаьхад Ленина, «паччахьалкхен» хьакъехьарча оппортунистически харц уйлашца къовсам ца лоаттабича къахьега адамаш буржуазе влияненa кIалхардоахаргдац.

II-ча Интернационала лидераш, марксистски дешашта кIал хьула а луш, гIулакхага диллача цу хана гучахьа ревизи е гIерташ бар марксизма керттерча положенешта, капитализм машара наькъаца социализмага ялара теори хьаллоаттайора. паччахьалкхен-монополистически капитализм «паччахьалкхе класса тIалатта» низ ба йоахар цар, и. кх. дI. Анархисташа хьехам бора массе тайпа паччахьалкхе, цу лаькъе пролетариата диктатура а эшац яхаш. Россерча кагийбуржуазни партеша, классашта юкъе машар лоаттабу орган а лоархIаш, паччахьалкхен хьакъехьара теори кхайкайора. Цу доллача хIамай бокъонца дола маIан адамаша социалистически революцена тIера дIачувхадарах латташ дар.

Марксистски хьехам ше дIабовзийташ, Ленина Iилман наькъаца дIахьеккхар, паччахьалкхе классови обществаца мара тарлуш ца хилар. «Паччахьалкхе, — яздаьд Ленина, — классови вIашдухьалений **машар хург ца хилара** продукти белгалои я» (циггача, оагI. 7). БелгIаларча экономически доал деча класса хьашташка этта латт из, цо лораю цу класса гIойленна йола производственни отношенеш. Цхьан классо вож IотоIаю машина санна лоархI марксизма паччахьалкхе. Уж функцеш кхоачашъяра лоадамбоацача кIеззигчар дуккха а дукхагIбарашта низ тIалоаттабара мел эшар да эксплуататорски паччахьалкхен доалахьа: эскар, доал ду къаьстта аппарат — чиновничества, полици, набахтенаш, судаш. Буржуазни паччахьалкхен чулоацам хьагуча а боахаш. Ленина яздаьд: «Буржуазни паччахьалкхений формаш массе тайпара я. цхьабакъда, чулоацам цаI ба цар: уж ерригa паччахьалкхенаш мишта хинна а е вешта хинна а. цхьабакъда, бухеоппача кхаьчача хIаьта а вешта а буржуазни **диктатура я»** (циггача, оагI. 35).

ХIаьта мишта буржуазни паччахьалкхенпарча гIулакхий даькъера пролетарски революце декхараш? Ленина, 1848 шерарча революцеи 1871 шерарча Парижски коммунаи опытаца дийза Марксаи Энгельсаи цу дешах хетараш мишта дегIаихад ве

а зийна, пролетариатаи марксистски партештеи керттера йола вывод хьакъоастаяьй: капитала доал чIоагIде, саго сага еш йола эксплуатаци даим лоаттае, шоай хьашташ кхоачашдар духьа йолаялийта лаьрхIа йола буржуазни паччахьалкхен кийча машина аттача гIолла хьакарайоаюлургьяц пролетариатага. Из паччахьалкхен аппарат кагье, йохае, хIалакяь дIаяккха еза. **Духхьал цунах латт буржуазни доалацарча гIуланха революцера пролетариата керттера декхар.** Из вывод, Ленина белгалъяьккхача тайпара, паччахьалкхенах болча марксизма хьехама юкъе кертеръяр я.

Цхьабакъда, цхьаккха паччахьалкхе йоацаш яха дагаяц пролетариат, цунах демократеца тардала йиш йоаца «во» а лоархIаш, анархисташа хьалхададаьххача тайпара. Анархисташ хьагуча а боахаш, Ленина белгалдаьхад, кхыметтел буржуазни паччахьалкхене а деррига хIалакдаь дIадаккха дезаш ца хилар: деш дола къамаьл буржуазе вIашагIъелла тIема бюрократически, эксплуататорски аппарат кагьярах да. Цу аппаратах буржуазни общества дегIа тIара паразитически организм оалаш хиннад цо. Из аппарат — чиновничествои эскари — монополистически капитализм паччахьалкхен-политическичунга йоалача замалахьа «боарам боацаш чIоагIъяра» тенденци хьагуча а яьккха, Ленина циггача белгалдаьккхад, доал деча классо вIашагIъелла паччахьалкхен Iаьдала аппарат **хIалак ца яьчул тIехьагIа** Iазапе латта класс мукъайоаккхалург ца хилар.

2.

Буржуази дIаьаьккхача, доал ду класс а хиле дIаотт пролетариат ший диктатура оттаю цо. **Пролетариата диктатура исторически хиланза ярг ца хилар пролетариата классови къовсама** объективни хьалашкара, социалистически революцена хьалхашка латтача декхарашкара хьадоагIаш да. Пролетариато политически Iаьдал хьадаккхар — из революци йолаялар мара дац. Из чакхъяллалца, социалистически общество хьалъяллпа дIахьара пролетариата диктатура хилаза яргьяц.

Капиталистически коммунисти-

Кхоачашду юбилейни шерара декхараш

КПСС XXIII-ча съезда решенеш ларде а лаьцна пятилетка шоллагІча шера заданеш кхоачашъяра хьинаре къовсам лоаттабу Советски района боахамий къахьегамхоша. Октябра 50 шу дизара дикача толамашца накъабахара шоай ерригa торонаш тахка а техка района юртбоахама къахьегамхоша лакхара социалистически декхараш тІаийцар. Планах паччахьалкхенга дохка деза гурахьа дув кІа ийс бІаь центнер мара доацача пхьа эзар центнер дохка декхараш тІаийцар кхаш леладераша, хІара гектара тІара планах доагІар 15 центнер мара доацача 18 центнер чуэца лаьрхІар.

Дика къахьийгар кхаш леладераша шоаш тІаийца декхар кхоачашдара. Из бахьан долаш района колхозхой вІаштІехьдаьлар паччахьалкхенга 1100 центнер гурахьа дув кІа дохка.

Белгалде деза, массайолча колхозий кхаш леладераша ялат иштта дика хьувкъалаь хинназаларе паччахьалкхенга кхы а дукхагІа ялат дохка вІаштІехьдаргхилар. Масала, Ленина цІерагІча колхоза (председатель нов. Баираев, парторганизаце секретарь нов. Хадисов) кхаш леладераша планах хІара гектара тІара чуэца дезар 15 центнер кІа долча 12 центнер мара чуэцанзар, хІаьта «Керда вахар» яхача колхоза (председатель нов. Мусаев, парторганизаце секретарь нов. Межидов) къахьегамхоша хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 10 центнер мара даккханзар кІа.

Цхьабакъда, района дукхагІа долча боахамаша геттара дика хьувкъаийр ялат Иштта. Орджоникидзе цІерагІча колхоза кхаш леладераша юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара 22 центнер ялат чуийцар. Иштта дика хьувкъайир из маьхера культура XX-ча партсъезда, Кирова цІерагІча колхозашка а.

Ала деза, Орджоникидзе цІерагІча колхоза къахьегамхой паччахьалкхенга хьажкІа йохкара декхараш кхоачашде гарга болга. Дукха ха я колхоза хьайбаш леладераша паччахьалкхенга дулх дохкара план 123 процент кхоачашъяь баьнна. ХІанз паччахьалкхенга шура йохкара шера план 113 процент кхоачаш а яь тІаийца декхараш кхоачашдара гарга ба уж. Хьинаре къахьег цу колхоза доярка КПСС члена К. Масхутовас. Ше кхоабача пхийтта Іаттах хІаранегара шера планах яккха еза шура ийс бІаь килограмм мара йоацача, хІанзле 1025 килограмм шура яьккхай цо.

Иштта дика толамаш даьхал социалистически декхараш кхоачашдара «Керда вахар» яхача колхоза тхьамка леладераша. Масала, вай республике Лакхехьарча Совета депутат йолча коммуниста Т. Цибишевас шийна кхобаш тхьамка кхедара ше тІаийца декхараш кхоачашдара. БІаьстан юхье деза цу маьхерча техническа культурана агротехника бокъонаша дІадеххача тайпара гІулакх дар бахьан долаш цун вІаштІехьдаьлар из культура Іалаьмате дика хьувкъае. ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача пхийтта центнер тхьамка чуэца аьнна денна дош тІехкхоачаш де шийн йиш хургхиларах дог тийша я нов. Цибишева.

Дика лел боахаме паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара тІаийца декхараш кхоачашдара гІулакх а.

Дика вІаштІехьбаьккхаб къахьегам Кирова цІерагІча колхозе а. Ткъаь ворхІлагІа сентябрь тІакхоачаш паччахьалкхенга шура йохкара шера план 94 процент кхоачашйир боахама хьайбаш леладераша. Цу хьакъехьа хьинаре дакъа лаьцар А. Тазуркаевас. ХІанзле паччахьалкхенга шура йохкара шера план 100.1 процент кхоачашъяьй цо.

Цу тайпарча дикача къахьегама толамаша накъаболх Октябра цу боахама жа леладераш а.

Дог гІоздоаккх колхоза кхаш леладераша доахача толамаша а. Коммуниста М. Шугаипова кулгалдеча полеводчески бригада болхлой кхашкара балхаш толамца чакхдаьха а баьнна хьайбаш чулоаттадергдолча помещенешка доакъар тІаозаш ба.

Октябра 50 шу дузача цІейна дикагІча къахьегама толамашца накъабахара къахьегача колхозхой хьинар кхы а айлара боккха болх баьб колхозий партийни организацеша а.

Б. ИСТАМУЛОВ,
КПСС Советски райкома организационно-партийни отдела заведующи.

ДАЛЬХЕ ЛОРАЕ КИЙЧА БА

Укх юбилейни шера гуйран деношка чуийнна болх беш латт Нохч-ГІалгІай АССР Военни комиссариата сборни пункте. 1948 шера баь кагирхой вай сийлахьарча Герзашца кийчдаьча Низий мугІарашка гІулакх де ахийта къестабу республикански медицински мандатни комиссеш дийнахь а бус а хаддаиза болх беш я укхаза. Медицински комиссех чакхбаьнначул тІехьагІа призывникаш тІаух мандатни комиссена. Цун членаш къоастам боллаш духтІабувл хІара призывника деша, царца къамаьлаш ду, хІаравар малагІча бІуца гІулакх де ваха безам болаш ва, фу кийчо йолаш ва къеста а деш.

ВЛКСМ Центральни Комитетои тІема ветераний Советски комитетои дукха хІама ца эшаш ерригача вай мехка республикашкеи областашкеи командировке хьожадаьд тхо. ВЛКСМ ЦК штате доаца лектораш—запасера инаралаш, адмиралаш, эпсараш моттигашка Эскаре гІулакх де ахийтара балхаш миита вІаштІехьадоах хьажа а из доккхеи бехктоккхамеи декхар кхоачашдара военкоматашта новкъостал де а.

1918 шера денз салте хинна, хІанз авиаце инарал-полковник вола со комсомола Центральни Комитето Нохч-ГІалгІай АССР вайтав. Дуккхача шерашка Советски Герзашца кийчдаьча Низашца гІулакх деш се волаш дуккхаза а вІаштІехьдийннад са шоай сийрда-сийлахьара Советски Союза гражданина декхар кхоачашде Советски Эскаре уха къона тІемахой пакъа а ухаш тІаийбе а Эскаре хила беза ха яьккха баьлча цІауха уж накъабаха а. Ма чІоагІа хувцабенна кагирхой. Укх тІеххьарча шерашка вай кагирхой характеристике а дегІа тоабенна хилара хьакъехьа а! Лакха, дегІа тоабенна, низах бизза ба юбилейни шерара призывникаш, царех 70 процент хинна Іаца 7 классагара 11 классага кхаччалца йола образованеш яраш. Призывникех дукхагІбараш комсомольцаш ба, хІаьта «Эскаре гІулакх де кийча вий хьо?» аьле мандатни комиссе председатела деча хаттара массане а «Кийча ва!» аьле жоп лу.

Сунженски райвоенкомато 15 сентябре Эскаре дІаяхийтача командацарчарех 65 процент комсомольцаш бар. Уж берригаш а «Даьхе лорае кийча ва» («ГЗР») яха «значок яккхара программа чакхъяьккха ба. Цу массане а 8 шереи кхы лакхагІеи образовани я. Призывникий цу группана юкъе шоай строевой куцага, тІах аьнна хиларга, тІема гІулакх дара уйла тІехдика йолаш хиларга диллача къаьстта а белгала бар консервни завода слесарь хинна призывник Дмитрий Александрович Жиров, XIX партсъезда цІерагІча колхоза тракторист хинна Василий Петрович Киселев. Цу райвоенкомато массехкди хьалхагІа Троицкера хьалха латта колхозхой Александр Площиченко, Иван Криволапов, Александр Черкасов, Николай Панков, дуккха а кхыбараш санна бола коммунистически къахьегама ударникаш а бахийтар Даьхенна гІулакх де.

Республикански мандатни комиссе мел хиннараштa дикала белгалбоалаш хилар Грозненски районера баьхка призывникаш Усманов Вахеи Магомадов Саьлахьи. Цу шинне а итт шера образовани я, «ГЗР» значок яккхара нормаш дІаеннай. Иштта белгалбувлаш ба республика юртий а городий а райвоенкоматашa Эскаре гІулакх де ахийта тІахьийха дуккха а нохчий, гІалгІай.

Даьша-ноаноша, доттагІаша, дукхабезача мехкараша, школай хьехархоша, совхозий, колхозий, промышленни предприятей, партийни а комсомольски а организацей кулгалхоша дукха дега тІара доагІа ловцаш даьхар, наказаш тийлар Эскаре гІулакх де баха накъабоахараштa. Торжественни сайренаша, телача совгІаташа, зизаша, сувенираша хургбела тІемахой тІахьех шоай коллективаштца, доттагІашца даим бувзам лоаттабе. Советски Эскаре тешаме а деналe а гІулакх де.

Дерригача ловцаштa, ловцдараштa жоп луш, призывникаша йоахар: Дув буъ оаха тхоай даьй, ноаной, Коммунистически парте, Ленински комсомола тхоаех бенна тешам бакъбе! Граждански а Сийлахь-боккхача Даьй-мехка а тІемахошка вай тІемахоша даьчча тайпара гІулакх дергда оаха! Тхоай даьй новкъа ухаргда тхо! Вай хьамсарча Герзашца кийчдаьча Низий мугІарашка даха ма доагІа накъагІоргда тхо Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50-гІа шу дизара!

Республикански призывной комиссе болх беча юкъе юххьанцарча денношка гучадийннад цхьадола комсомольски, спортивни, досаафовски, кхыча организацеша Эскаре гІулакх де баха призывникаш кийчбара хьакъехьа данза дисараш а юкъагІдитараш а. Цхьабола комсомольцаш комсомольски учетера хьабувланза хилар белгалдаьннад. «Даьхе лорае кийча ва» («ГЗР») яхача тІема-технически комплекса нормативаш дІатийннача дуккхача призывникаша значокаш а кхыметтел удостовереней а хьаийдаьдац. Районашка кхоачам болаш боаржабаьбац къоначa космонавтий, артиллеристий - ракетчикий школаш, хургболча тІемахой клубаш, кружокаш, университеташ санна йолча патриотически организацей, дешара-Іомабара пунктий болх. Призывникашцарча балха хІанз а геттара эсала юкъеэзаб запасера эпсараш.

Районашка шоай къонгаш республикански призывной пункте аха накъабоахаш хургбола бІарчча октябри ноябри кхы а ма бий. Ерригача паччахьалкхен, партийни, комсомольски, профсоюзни, кхыча общественни организацей декхар да призывникаш Эскаре баха кийчбара долла хІама даьдий цІаькха а хьажар, дерригa кхоачамбоацараш дІадахар, данза дисараш дар.

Цунца цхьан ханна вай дерригаш, хІанззехьа уйла а яь, цІенхаштта кийчдала деза Советски Герзашца кийчдаьча Низашца гІулакх дара ха яьккха а баьнна, машарера къахьега укх шера цІабоагІача тІемахошта дакха ма доагІа накъалахар. ТІемахой ма хиллара дола шоай декхар бокъала а башха кхоачашдаь уж массане сий деш а халкъа дукхабезаш а хила боагІа.

Н. ШИМАНОВ,
запасера авиаце инарал-полковник.

ІАН КИЙЧО Ю

Наурски района «Победа» яхача совхозе 205 бежани 550 хьакхеи я. Уж дерригa а хьайбаш кхоалагІча отделене леладу. Хьинаре къахьегаш ба хІанз отделене хьайбаш леладераш юбилейни шера шоаш тІаийца декхараш кхоачашдара.

ХІара Іаттагара юкъера лаьрхІача 1800 килограмм шура яккха дерхІ оаха, планах йоагІачул 50 килограмм совгІа хул из.

Кхоачаш хила гарга да тІаийца декхараш а. ХІанзле шурий-товарни ферме яьккха ерригa шура 814 центнер я, хІара Іаттагара яьккхар — 1538 килограмм. ДІадахача шера укх хана яьккха хинначул 398 килограмм дукхагІа я из. Къаьстта дика къахьийгад ферма доярка Л. Соловьевас. Шера план кхоачашъяь яьннай из.

Мишта вІаштІехьдаьннад ферма хьайбаш леладерий цу тайпара дика къахьегама толамаш даха? Цкъа-дале отделене тешшаме чІоагІъю доакъара база. Іана замалахьа доаханна кхоачам хиллал концентраташ, гІожа, моша доакъар телар. ШозлагІа-дале бІаьстан юххье доакъара культураш дІайийра. Хьалха дІаихача шерашка эрий тІаяьннача баьца тІа мара доажадаьар доахан, хІаьта укх шера цу гІулакха шовзткъа гектара тІа рожь дІадийра. Цкъа эрий тІаяьннача баьца тІа доажадора, тІаккха доакъара культура дІайийнача доажадора доахан укх шера. Август бетта хьажкІаш хиннача кхашка доажадир. Цул совгІа кІеззиг-кІезига силос а телар царна. Хьайбаш иштта дика кхоабаш хилча тамаш яц паччахьалкхенга хьайбай продукташ йохкара шера план июль бетта кхоачашъяр. Планах йоагІар итт тонн мара йоацача заготовительни пункташка 11,6 тонн шура дІаеннай.

ХІанз тха ферме хьайбаш леладераша къовсам лоаттабу укх шера хьайбашта шортта доакъари йІайха помещенеши хилийтара. ХІанзле Іалашдаь даьннад кхоачам хиллал гІожа, моша, концентрированни доакъар. Дерригa а Іалашдаь доакъар шурий-товарни ферма помещенешта юххе вІашкатехад.

ТІехкхоачашъяьй юбилейни шера хьакхарашта доакъар Іалашдара план а.

ХьатІадоагІача Іанна кийчо еча хьинаре дакъа лаьцар пенсионера Михаил Федорович Чугунова, механизатора Спиридон Иванович Исаева. БІарчча бетта къахьийгар цар хьайбай помещенешта ремонт еш. Тоадир тховнаш, кормушкаш, хьайир керда кормушкаш, базашта гонахьара карташ нийсйир, кІираш техар.

ДІадахача шерашка детта доахан чулаттача помещенешка кІийле йиллаиза хиларах хаддаиза хотта хулар. Укх шера асфальт йилла лаьрхІад оаха цу помещенешка. Цу гІулакха мел эша материалаш кийчъяьй.

Кастта кийчъяь ергъя йиса помещени а. Цхьан дешаца аьлча Іан кийчо яьй оаха. Хьайбаша дизаи йІайхачеи доаккхаргда Іа.

А. ВЕЛИЧУК,
Наурски района «Победа» яхача колхоза хьайбаш леладерий бригада кулгалхо.

ХЬАЛХА ЛАТТА БРИГАДА

ЧІоагІа хьийкъал укх шера йиълагІча бригаде тхьамка. ТІаийца социалистически декхар деш бархІ гектара тІара паччахьалкхенга итт тонн докъаденна кхоаденна тхьамка дохка дерхІ тхьамка леладераша.

Бригада къахьегамхоша дика кхетаду колхоза а шоашта а хьахулаш бола пайда тхьамка дукха кхезарал совгІа тхьамка дикалах тийша долга. Цудухьа догІах из лорадара боккха теркам тІабохийт оаха.

Тхьамка кхедара йоккха опыт я бригада къахьегамхой. Ер пхелагІа шу да коммуниста Л. Дидигова кулгалдеча тха бригаде колхоза карара кара тела. Ше байракх дІа на хеца. Бригаде къахьегача цхьабараша къаьстта лакхара хьокхамаш гойт. Масала, ше гІулакх деча ах гектара тІара итт центнерал кІезитагІа доацаш паччахьалкхенга тхьамка дохка дага я Б. Висаитова. Цул тІехьайисац Х. Хасуева а. Дика хьийкъад цо гІулакх деча 0,4 гектара тІара тхьамка. Иштта дика кхедаь тхьамка приемни пункташка дІачудала кийчлуш ба бригада къахьегамхой ин. Хасмигова, Душулова, Ганукаева, кхыбараш.

СихагІа тхьамка чуийца а баьнна из паччахьалкхенна дІадалара ерригa уйла тІаяхийта къахьегаш ба хІанз тха тхьамка леладераш.

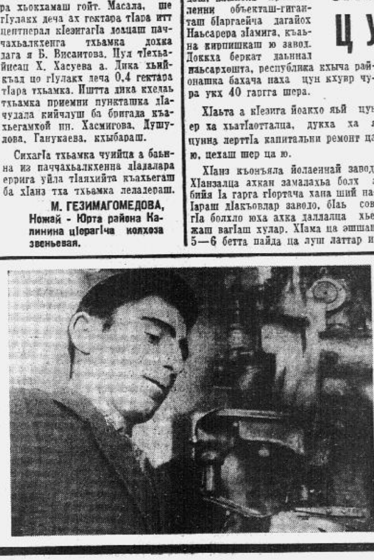
М. ГЕЗИМАГОМЕДОВА,
Ножай - Юрта района Калинина цІерагІча колхоза звеньевая.

Цхьа бутт ха мара йисаяц вай мехка Советски Іаьдал этта 50 шу дуза деза цІей хьатІакхача. Цу денна къахьегама совгІат кийчдара шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьегаш я Грозненски кога гІирс беча фабрика цехаш, сменаш. Яхьо кердача къахьегама толамашка кхувл уж. Валови продукци арахецара ийс бетта план 112,8 процент кхоачашъяьй фабрика болхлоша. Планах лаьрхІачул совгІа арахийца продукци 350 эзар сома маьха я.

Социалистически яхье хьалхара моттиг карара кара тела цІе байракх лелаеча нов. Шишкин керте латтача кхоалагІча цеха коллективага я. Ийс бетта планал совгІа арахийца кога гІирс 20 эзар пар ба. Укх бетта а уж хьокхамаш лохдалийтац цар.

Сурта тІа: резервни мастер Мусаев Махьмуда Турко болх беш ва.

И. Плиева сурт.

ЗАВОДА КАРАГІДАЬННАРАШИ ЦУННА ЭШАРАШИ

Уж нах чубаха бІаьш цІенош, районера заводаш, кхыйола промышленни объекташ-гиганташ бІаргаейча дагайох Наьсарера зІамига, къаьна кирпишкаш ю завод. Доккха беркат даьннад наьсархошта, республика кхыча районашка бахача наха цун кхувр чура укх 40 гарга шера.

ХІаьта а кІезига йоакхо яьй цун ер ха хьатІаотталца, дукха ха я цунна дерттІа капитальни ремонт ца ю, цехаш шер ца ю.

ХІанз къонъяла йолаеннай завод. ХІанзалца ахкан замалахьа болх а бийя Іа гарга гІортача хана шийна Іараш дІакъовлар заводо, бІаь совгІа болхло юха ахка даллалца хьежаш вагІаш хулар. ХІама ца эшшаш 5—6 бетта пайда ца луш латтар из предприяти.

Укх шера денз бІарчча шера продукци арахеца йоалалургйолаш я тха завод. Цун коа хьалъяьй 28 камер чуйола сушилка. Бетта цхьа миллион хиллал кирпишкаш йокъаю цо. Тахан болх бе дІайолаялийта мегаргйолаш яр из, нагахьа санна бийла кирпишкаш цу чу хьачукхухьа тралей яха «транспортер» хьаяь йоаларе. Из болх беш ба № 66 йола механизированни колонна монтажникаш. Тхона доккха гІулакх хулар ха дІа а ца йохийташ цу колонна начальник нов. Леонтьев цу гІулакхага хьежача, новкъостал дича. Цу тІа монтажникашта шин-кхаь дийнахьа балла мара болх а бац из. Оахош кара чукхухьаргьяр оаха кирпишкаш, бакъда доккха зе дергда цу гІулакхо предприятена.

Дега боккха тоам хул тха коллектива шийн заводе кІезиг-дукха эргадо хилча, из дегІаеча. Тха декхар кхоачаш а деш дикка новкъостал ду тхона республика «Промстрой» управлене а. Къаьстта теркам тІабохийт укх юбилейни шера. Из завод Іойиллача денз ца хувцаш яр тха формовочни пресс. Тишъеннаяр из, цудухьа йоаггІача тайпара дика хилацар цунца хьаю кирпишк. ХІанз кердаяр еннай тхона. Ерригача коллектива къахьегама овсарле лакхъергья тхона еннача кердача экскаваторо а. Цо болх барга хьежжа мара лелац завода ритм. Иштта дукха цІена керда оборудовани я хІанз тха заводе.

Теркам тІабахийта а низ дукхагІа хилийта мегаргболаш а я тха предприяти: дика тІехьале йолаш я из. Атта дац хІанз укхазарбар санна дика топпар лаха. Цу тІа тхоай территорера арадовла ца дезаш дукхача шерашка тоъаргболаш а ба из. ХІанз цхьайолча заводаша совхозашкара, колхозашкара лаьтташдех карьераш хьаелла, тха тхоай я уж шортта. Лакхехьа вай йийцача сушилка шоллагІа йола секци хьалъяь яьлча оаха шера арахецаргья 18—20 миллион кирпишк (хІанз 5—6 миллион мара хецац). Уж шортта тоъаргья Наьсарени Сунженски шин района.

Ховш да кирпишкий заводашкара болх мел хала ба. Цудухьа чІоагІа лоархІаме гІулакх да болхлой культура хьашташ кхоачашдар. Цу гІулакха а уйла ю оаха. Укх шера 4 квартале хьалъяь яла езаш я тха «бытовка», цу чу хургья душ, барзкъа дІадала, хувца, салаІа, хІама даа моттигаш.

Дукха да тха заводе керда хІамаш укх юбилейни шера. Цаккха а дагадацар пишкаш оаха газаца йоагаергья аьнна. ХІанз из йолаш я. КІора а цунца хьега деза къа а эшаш дац. Ши ди ханал хьалха еттий йоал оаха хІанз пишка чу ехка кирпишк.

ХІанзчул тІехьагІа кхоачашъе езаш шийн проблемаш а я завода. Царех керттера а кхы гаьна яккха йиш йоацачарех а я завода коа Іайна, производствера совдаьнна хий дІаухаргдолаш турбаш йохкалга.

Доккха догІа дийлхача эгтара хьалха завода коа доагІа хий: чукхийттача улл из. Укхаза ше дергдар а дийя улицашка гІолла Наьсарен Вокзале Іочухьад цул тІехьагІа. Доккха зе даьд цу хиво завода укх 7—8 шера. ХІаьта укх шера хиннар-м цІаккха а хинадац. Шозза чухьийддад тхона догІан хий. Ятташ йола кирпишк чуйолча цехе, сушилкаш чу. Из ца хулаш цо зе ца деш цхьаккха производственни участок йисаяц заводе. Цхьа бутт хиллал ха йоайир оаха цо даь зе юхаметтаоттадеш а болх дІаболабе йиш йоацаш а. Из чІоагІа Іаткъар юбилейни декхараш кхоачашдара. ТІехьайисар завод. ХІаьта а коллектив шийн хьинарах, низах тийша я. Сийленца накъабаха дерхІ цар Октябра цІейна.

Къахьегама вахте латтачар цІераш яха лов сона. Уж ба механик Мархиев Махьмад, газосварщик Шалыжев Махьмад, электросварщик Тумгоев Юнус, бульдозерист коммунист Аделов Михаил, цехера етта кирпишк хьаара йоаха Тумгоева Амнат, Ханиев Осман, кхыбараш. Царех хІаравар къаьстта шийн къахьегама совгІат кийчде гІерт хьатІалоагІача цІейна.

Тха къаьна завод кхы а низболагІа, дукхагІа продукци ара а хецаш гІишлошъерий хьашташ кхоачашдеш хургья дІахо йодача хана. ЧІоагІа эш из тха хулаш латтача города.

Х. БУЗУРТАНОВ,
Наьсарерча кирпишкаш еча завода директор.

чески обществана юкъе улл хьалхарчох революционни наькъаца шоллагІъяр ялина йола ха. Цу ханаца гІаьххьа нийслуш я политически наькъаца цунга из йоала ха а, хІаьта цу ханара паччахьалкхе **пролетариата революционни диктатура** мара цхьаккха а кхы тайпа хІама хила йиш йолаш яц» (К. Маркси Ф. Энгельси. Соч., т. 19. оагІ. 27).

Болхлой классо доал дар духьа отталац шийн Іаьдал. Классови лерхІараш кхоачашдара йола кечал я из цунна. Уж ше доашхаш, Ленина яздаьд, паччахьалкхен Іаьдал пролетариата хиланза даргдац «социалистически боахам лертІабаккхара гІулакха аксплуататорий духьале ІотоІаяра а бахача дуккхача наха. ахархошта, кагийча буржуазена, ахпролетарешта **кулгалдара а**» (Соч., бизза гуллам, т. 33, оагІ. 66).

Пролетариато вІашагІйоллаш йола паччахьалкхе. Ленина яьхачох, «шийн бокъонца долча маІанга диллача, паччахьалкхе яц», из «ахпаччахьалкхе» я. хІана аьлча цунна **керттердар** низаш делга а доацаш, керда капитализмана нийсдича лакхагІа дола общественни производства тайпа хьакхоллар да. «Духьале ІотоІаяра» функце чулоацам сенах латт аьлча, из латт, буржуази политически Іаьдалах яккхарах, цун тІема-бюрократически машина йохаярах, гуччахьара духьалеи саботажи кагьярах, экономически ког гІортолгах из яккхарах. **Пролетариата диктатуро керттера лерхІари цун хьакъ долаш дари социалистически общество хьалъелга** да. Цудухьа юххьанца денз цунах йоахкаш я классови противникаш ІотоІабарга хьежжа тІа-тІа йиззагІа яржаш йола боахама-организаторски культурно-хьехамеи функцеш. Пролетариата диктатура лакхагІа йола принципаш, Ленина дага хинначох, кулгалдара дакъа болхлой классага а долаш, дуккха миллионаш болча къахьегача ахархошцара болхлой класса цхьоагІо я.

Наьха практически гІулакхашта Іалаьмате боккха лоархІам болаш да пролетарски паччахьалкхенала формаех дола дош. Парижски коммуна опыта тІа дегтІа, Марксеи Энгельсеи лийрхІад, керда тайпа паччахьалкхен политически форма духхьал коммуна хьисапера паччахьалкхе хургхилар. Российски пролетариата революционни творчества хьаяьй организаце кхы тайпа форма — болхлой, салтий, ахархой Советаш. **Ленина нарагІдаьнна сийлахь-доккха хІама сенах латт аьлча, из латт, Советех керда тайпа паччахьалкхен политически форма хургхилар цунна хайнз хиларах.** Цунца цхьана Ленина белгалдаьхад: «Капитализмагара коммунизмага доваларо, бакъдар аьлча, Іалаьмате дукха а тайп-тайпара а политически формаш ца яла йиш яц, цхьабакъда, тІаккха а цар чулоацам цаІ хургба: **пролетариата диктатура**» (цитгача, оагІ. 35). Дунен революционни процесс дІахо дегІаахаро бокъонца бакъбир из ленински хьехам.

Шийга кхаьча кулгалдара дакъа паччахьалкхен организацега гІолла леладаь Іаш болхлой класс. Пролетариата диктатура паччахьалкхенал шерагІа кхетас еза, хІаьта уж цхьатара лархІар гІалат а хургдар. Пролетариата диктатура система хьахулийт Советаша а къахьегамхой массови организацеша а — профессиональни союзаша, кооперацe, комсомоло, кхычар. Пролетариата диктатура системе кулгаллара дакъа берригача къахьегамхой низаш вІашагІтохаш а **социализм, коммунизм хьалъяра** тІадерзалеш а йолча Коммунистически партега да.

Вахаро хьахьокх, пролетариата диктатура системера къаьст-къаьстача доакъой бизза лоархІам ца беча моттигашка диктатура ше меллуш хилар, нахацара парте, болхлой класса бувзамаш талхаш хилар. Цу гІулакха хьокхаме я «пролетарски культурни революце» лозунг хьалха а тувсаш Китае яьржа событеш. Ховш да, Мао Цзэ-дуна группо комсомола, профсоюзашта, къахьегамхой кхыча организацешта чІоагІагІча тайпара массехказза хІама теха хилар. Цул совгІа, йохаяьй Китая Компарте дуккха организацеш. Цунна меттел хІанз политически вахара кулгаллара дакъа леладу эскаро. Маларра аьлча маоизмо леладер пролетариата диктатура дІа а кхесса, тІема-бюрократически диктатурага ялга да. По чІоагІа меллу болхлой классагареи цун партегареи кулгаллара дакъа, дискридитаци ю коммунизма сийлахь-йоккхийча идеяшта, цІенхаштта кхерам тІатосс социализмана карагІдаьннараштa.

3.

ХІанзарча ревизионисташеи буржуазе идеологашеи йоах, диктатуреи демократеи цаІ шоллагІчо дІайоаккх. Цу тайпарча къамаьлах бІеха уйла аьнниад Ленина, хІана аьлча «демократи **морг** я паччахьалкхе а, «паччахьалкхе дІаялар демократи дІаялар да» (цитгача, оагІ. 19, 82).

«Паччахьалкхен революции» яхача книжкана кийчъяьча материалашка демократи паччахьалкхен дегІаахара диалектика вІашагІъеллай Ленина Маркса «Готски программа критиках» ког гІортолга а еш, хьадда хургйолаш вІаштІехьъяьккхай демократе формаш хувцаялара процесс, хьахьекхад социалистически демократи буржуазиничул овлангара денз башха хилар. Буржуазни демократи — из бІаьхийчарна йола демократи я, кхи ца алар духьа мара йоаца, цІаккха а йизза хургйоаца демократи». Пролетариата диктатуро къечарна, бахача наьха 9/10-ча даькъа лу демократи. Из да демократе керда, лакхера тайпа, «йизза хІана яц аьнна йола буржуазе духьале **тоІаярца** мара доалув доацаш йола демократи». Цу тайппара, пролетариата диктатура **нердача тайпара** демократически а (пролетарештеи берригача торо мел йоацараштеи) **нердача тайпара** диктаторски а (буржуазена духьала) я (цитгача, оагІ. 35).

Ленина хьийхад, пролетариата диктатуро хьаеш йола, бокъонца халкъа йолча доал дара система керттера принцип демократически централизма принцип я, яхаш. Цу чу айха бувзам болаш цхьана таръю социалистически демократии кулгаллара цІенхашттара централизаци.

Ларде ювшаш йола идеяш я «Паччахьалкхен революции» яхача балха тІа коммунистически общества шин фаза хьакъехьарча деша а. Ленина хьахьекхад, социализми коммунизми юкъарча экономически ларда тІара — сага саго ю эксплуатаци **дІайоаккхаш** производства средствашта йолча общественни доалахьеи тІара дегІаухаш хилар. Цхьабакъда, нагахьа санна социализм, коммунистически общества юххьанцара, лохера фаза, капитализм йолча хана хьаяьча производства средствaех пайда а эцаш дегІааха йолалуш яле, коммунизм дегІаух социализмо хьаяьча производства средствaех пайда а эцаш, вешта аьлча шийн доалахьарча ларда тІа.

Социализме экономически дегІаахара боарамо торо лу «ХІаранегара — хьинарга хьежжа, хІаранена — къахьегамга хьежжа» яха **принцип** чакхъяккха. Цудухьа, белгалдаьхад Ленина, социализме керттердар — учети паччахьалкхено увттабеш болча къахьегама бустамаи потреблене бустамаи тІалоаттабу тІахьожами. Коммунистически общества лакхерча фазе лелаю **принцип я:** «ХІаранегара — хьинарга хьежжа, хІаранена — эшачунга хьежжа». Из де торо хургья экономически дегІаахара лакхача боарам тІа физически хьаькъалцеи хьегача тІа физически хьаькъалцеи башхалонаш дІаяьхача хана, сага эггара чІоагІагІа эшар къахьегам хинначеи материальни духовнии рузкъаш шортта Іайначеи хана. Коммунизме производительни низаш Іалаьмате чІоагІа дегІадаьхкан керда тайпа саг хьалкхеваьи хилийта лерхІ.

Коммунистически общество хьалъяра наькъех бола ленински хьехам дІахо дегІабоалабаьб парте. XX-ча съезда решенешка, КПСС Программа тІа, XXIII-ча съезда решенешка.

Коммунистически общества шин фаза хьакъехьарча хьехамца айхха бувзам болаш я паччахьалкхе дІаялараx йола Ленина выводаш а. Ревизионистски теореш харц а еш, В. И. Ленина дІахьекхад, пролетариато мара, шийн диктатура а оттаеш, дІаяла могаргдола паччахьалкхе хьаеш ца хилар. Буржуазни паччахьалкхе дІаялац, пролетарски революци йолаелча дІайоаккх.

Паччахьалкхен хьакъехьарча дешах дола ленински хетараш дегІа а кхувлаш, КПСС-о а хІаьта иштта вежарашха йолча марксистско-ленински партеша а шоай программни документашка кийчдаьд **пролетариата диктатура исторически, ханна хилара маІанах, социализм котьяларца дерригача халкъа политически организаци цунах хулаш хиларах** дола дешаш, кулгаллара дакъа болхлой классага а хургдолаш, дерригача халкъа юкъерча паччахьалкхен маІан, функцеш, декхараш белгалдаьд.

Коммунистически парте вІаштІехьдоаккх социалистически демократии социалистически паччахьалкхеи дІахо дегІакхувлилга а эргйоахаш тоаелга а, къахьегамхой депутатий Советий лоархІам лакхбелга, цар гІулакхашка общественни хьисапаш чІоагІделга, новкъостал ду общества вахара юкъера профсоюзий, кагирхой, кхыча массови организацей лоархІам лакхбалара. Из белгалдаьккхад КПСС XXIII-ча съездо а.

Советски социалистически демократизм дегІакхувлареи шеръяреи даькъе парте керттера лоархІам бу сакхетамера къахьегама дисциплина чІоагІъяреи общества берригa членаш цунах кхебареи. советски обществе тІа а ийца леладеш дола законаши бокъонаши тешшаме кхоачашделга хьадехара. Ерригa общество социалистически вІаштІехьъялар — хІара сага духьеи хІаране социалистически дисциплина — ерригача общества духьеи — из да социалистически демократе маІан.

* * *

«Паччахьалкхен революции» яхача балха тІеххьарча керта «1905-чеи 1917-чеи шерий эрсий революцей опыт» аьнна цІи еннай Ленина, цхьабакъда, дІачакхбаьккхабац цо из. Новкъарле йир Россе эттача политически кризисо. «Цу тайпарча «новкъарленна», — яздаьд Ленина книжка дештІехьален тІа, — гІаддаха мара дезац... «революце опыт» хьаяр, цунах яздечул безамегІеи пайданагІеи хиларах». (Соч., бизза гуллам, т. 33, оагІ. 120).

Дерригдунен историе керда зама хьайийллай Октябро. Цу хана денз дІадаха шовзткъе итт шу социалистически къамий-кортамукъалени революцей, керд-керда мехкаш тІа дукхагІа социализма наькъа тІа дийнна шераш дар. ХІанзарча замо, керда чоалхане дешаш оттаду коммунистически, болхлой, къамий-кортамукъален болама хьалхашка. «Паччахьалкхен революции» яхача ленински балха тІа хьежача, марксистски партешта цу тІара корайоагІа дунен революционни процесса хІанзарча этапо хьалхашка оттаяь актуальни проблемаш кхоачашъяра йола керттера, хоадамболлаш йола положенеш.

В. ГОРНЫЙ,
Л. ЖАРОВ,
КПСС ЦК-арча марксизма-ленинизма Института Іилман болхлой.

МИЛЛИОН КИЛОМЕТР НИКЪ БАЬР

Октябрьски юбилейна дика совгІат даьд № 2 йолча Грозненски автобусни парка шофера И. И. Щербакова. 1957 шера арахийцача «ЗИЛ-155» яхача марках йолча автобусаца, капитальни ремонт а ца еш, 1 миллион километр никъ баь ваьннав из сентябрь бетта.

Цу юкъагІа автобусах пайда ийбара коэффициент 0,83 я цун, вешта аьлча, хІара 100 календарни денах 83 дийнахьа пассажираш дІа-еа кхувлаш хиннай автобус. 164,3 эзар пассажир вигав цо. Запасной доакъоши кхыйола материалаши кхом а болаш дІаахийтара чотах 20 эзар сом паччахьалкхен ахча кходаьд. ДІахо а болх бе йиш йолча техническа хьале я автобус хІанз а. Октябра юбилей тІакхаччалца цу автобуса тІа болх бергба шофераша.

Коммунистически къахьегама ударника шофера И. И. Щербакова тешшаме дика къахьегаш хиларах правительственни совгІат — «За трудовое отличие» яха медаль еннай цунна.

Хаддаиза план кхоачашъярал совгІа местькома член а халкъа суда заседатель а волаш, хьинаре общественни болх бу нов. Щербакова, хІаьта цо даим шоай йоакхо еш хиларах пассажираша сий а ду цун.

А. ПЛИЕВ.

Оаха яздаьчун лерагІа

«ЛА ЙИШ ЙОАЦА КХОАЧАМБОАЦАРАШ»

Укх шера 7 сентябре «Сердало» тІа непатехача «Ла йиш йоаца кхоачамбоацараш» яхача корреспонденце тІа белгалдоахар Урус-Мартана района «Гехинский» совхоза отделенешка хьайбай помещенеш Іанна кийчъелга во лелаш хилар.

Цун хьакъехьа редакцега ше беча хоама тІа Урус-Мартановски районни юрта боахама производственни управлене начальника нов. Гончарова язду:

«Долгш да 1967 шера 7 сентябрерча газета тІарча «Ла йиш йоаца кхоачамбоацараш» яхача корреспонденце тІа дийца гІулакхаш. Газета тІа уж дийцачул тІехьагІа комиссе тохкам баьб хьайбай помещенеш Іанна кийчъяра гІуланхий хьала. ХІанз совхозе енай эшаш йола гІишлой материалаш. Хьайбай помещенешта ремонти механизации яра дешашта парте райкомои производственни управленеи тІахьожам оттабаьб.

Хьайбай помещенешта ремонт елгеи уж Іанна кийчъелгеи 1967 шера 20 октябрь тІакхоачаш йистедаргдолаш да».

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ИСПАНЕ КОМПАРТЕ ЦК ЗАЯВЛЕНИ

ПАРИЖ, 3 октябрь. (ТАСС). Советски халкъ, Центральни комитет, КПСС, — Ленина парте, 50 шу хьалха котъяларна дерригача адамашта кхоанейга бода никъ хьабийллача парте, членаш дахкъалдоуцаш, оаха коммунистийн миллионаш болча испански къахьегамхойн цIерах дIахойт тхоаш доккхал дени шо дезаши хилар. Iалаьмате доккхача гIулакха тIехь, коммунизм хьалъеча нар керла толамаш лахар лов тхона, оаха дIайха а вежарашха а дола моаршал дохьийт царга, йоах укхаза араьккхача Испане Коммунистически парте Центральни Комитета заявлене тIа.

Заявлене тIа лоацца дувц 50 шера Советски Союза карагIдаьннараш, белгалйоаккх дунен тIа исторически догIаахара тайп-тайпарча процессашта по еш йола влияни.

Испанерча дукхача наха, къаьстта кагирхоша, дентара денга, чIоагIа доккхал ду Советски Союзах, лакхлу советски вахар довзарах бола безам яхаш белгалдоах заявлене тIа. Лакхлуш латта Советски Союзанара безами из лоархIаш хилари Испане хIанзарча ханара лоархIаме политически фактор я.

Заявлене тIа белгалдоаккх, ленински наькъа тешаме йолча КПСС даима а дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойн болама цхьоагIо чIоагIъяра тIехьа къовсам лоаттабаь а лоаттабеш а хилар.

Октябра 50 шу дузаш Испане Коммунистически парте дIакхайкаду Советски Союза лоаттабеча машараи машаре дахараи тIехьарча къовсама, империалистически агрессена духьаларча къовсама политика ше хьаллоацаш хилар, халкъаша шоаш мукъалахара тIехьа лоаттабеча къовсама новкъостал дара политика хьаллоацаш хилар,.. Испане Коммунистически парте а дунен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагIо хилара тIехьа къовсам лоаттабергба».

АГРЕССОРАШ ХЬАЬРБОАЛАШ ЛАТТ

БЕЙРУТ, 3 октябрь. (ТАСС). Израиле дIахо хьош я экстремистски элементаша кепайоазон тIеи радио чу гIоллеи чIоагIа хьалхьееш йола шовинистически кампани. Израильски правительства оборона министра инарала Моше Даяна эскара журнала сотрудникашта ше еннача интервью тIа гучахьа кхерам тIатувсар. «Ше беш бола тIом Израила хIанз Iарбий столицашка баккха безаргба», яхаш. «Перемире линеш, — аьлар хьаьрваьннача авантюриста, — Израила кхерамзленга диллача идеальни доазонаш да. Сона хетачох, кхы дикагIа дола доазонаш вай мехка дагалаца йиш яц». Тель-Авива доал дерий экспансионистски уйлаш гучайоахаш, Моше Даяна кхерам тIатувсар Iарбий паччахьалкхенашта духьалара агресси дIахо а шеръергья, яхаш. «Суэцки канала тIехвалар, — аьлар цо, — да Каира гаргагIортар, хиона Иордана тIехвалар — Аммане кхачар да, Эль-Кунейтрера дIахо вахар Дамаске кхачар да».

ХIанз Гаргарча Малхбоале латта кхоххкам хьахилар бехк гунахь доацачох бахийта гIерташ, оборона министра эхь ца хеташ ОАР бехке йир «Суэцки каналацарча перемире лине тIа делача гIулакхашта эскалаци ярах».

Израильски министра заявлени Израило шоай территореш дIалацар ца довча Iарбий мехкашта кхы а низ тIабахьа гIерташ хилар да, ший лоалахей болча Iарбаша шантажа политика делае гIертилга да, йоах ливански столица политически обозревателаша. Укхаза иштта белгалдоаккх, Сирена кхерам тIатувсаш дукха ха йоаппаш израильски радио военни обозревателa бригадни инарала Хаим Герцога даь къамаьл а. ДIалаьдача территореш тIа бахача наха еш йола духьале Дамаскера беча хьехамах еш я ала гIерташ инарала йоахар, иштта дела гIулакхаш леладеча Сирена «юхалекхаиза» даргдоапача оттаз мег Израиль. Израила Iаьдала керте латтача официальни наха тIема уйлаш йолаш деча къамаьлашца деррнгача дунеина гучадоаккх Тель-Авива политика экспансионистски чулоацам болаш хилар.

ТIема духьалара низаш вIашагIкхетар

НЬЮ - ЙОРК. 3 октябрь. (ТАСС). ДРВ территорена етташ йола бомбаш Iалаьмате чехка совцаяр, вьетнамски проблема къоастаергйолаши Къулбехьен Вьетнамера США эскар арадоаккхаргдолаши переговораш яр дIадех Джонсона правительства вьетнамски политика бахьан долаш барт ийгIача Калифорния яхача штата партийни организаце членаш болча демократаша. Уж дIадехараш тIадолаш я Къулбехьен - Малхбоалерча Азе Вашингтона делаеча политикана духьалара болама керте эттача «Калифорне демократий Совето» гулъяьча съезда резолюци. Штата демократически парте 33 эзар членагара вена 1200 еаг вар съезда балха юкъе дакъа лоацаш.

Съезд чакхъяьлар правительствана чIоагIа критика а еш. Вьетнаме гIулакх дац вIашагIкхийттача Штатий, аьлар Сан - Рафелерча делегата Филип Драта. ЧIоагIа критика йир делегаташа американски правительства чурча политикана а. «Укх дунен тIа машар хила йиш яц укх мехкарча Iаьржа цIока долча наха духьалара расистски политика США-с лелаеча хана», — аьлар Лос-Анжелосерча делегата Рэймонда.

Съездо хьалхле лелаергйола комитет хержар, из керте оттаргья Калифорния яхача штата демократий мугIаранта юкъерча тIема духьаларча болама, из духьал оттаргья 1968 шера аргIанарча хоржамашка США президента посте вахийта Л. Джонсон кандидаталла оттавара. Цунца цхьана комитето хьаллоацаргда цу посте «машара кандидат» оттавелга. Комитета юкъе бахар негрий гражданскн бокъонаш хилара тIехьарча болама викалаш а.

Нациста метта нацист отт

«ЛаьрхIа къамаьл» дара канцлера ше волча хьийхача хургволча Бонна шпионски служба шефах инарал-лейтенантах Герхард Весселах йола репортаж араьккхай «Штерн» яхача журнало.

Цхьанна а ведомстве кулгалхо хувцаш хIанз ший эггара йоккхагIйолча, эггара езагIа йолча, влиятельнегIарча служба—информаце федеральни служба «караул хувцаш» санна яхаш язду «Штерна».

ХIанз цу службана хьалхле лелаеш ва Гитлера дукхавезаш хинна, хьалха фашистски инарали обервиннони хинна, тIом дIабаьнначул тIехьагIа — Пентагона къайлагIара агент Гелен.

Журнало къайла кхахьац «Гелена организаце» дехьаж доалла мотт» эггара хьалха Советски Союзаи кхыча социалистически мехкаштеи духьал баьккха хилар. Шпионскии диверсионнии службана керттера дагадоахкараш уж мехкаш хиннад,. хIанз долаш а да. Ший бахьан доацаш дац «дуккха а уйла яьчул тIехьагIа» Бонне къаьстта Герхард Вессель харжар.

Журнало араьккхад цхьана болаш даькка гитлеровски разведывательни службана хьалхле лелаерий сурт. Цу служба шеф волча инарала Гелена юххе латт майор Вессель — «Шеча Эскара гIулакхий уполномоченни». «Шеча Эскара гIулакхий» фашистски специалисташ хинна уж шаккхе а тIом йистебаьлча американски разведке болх бе вода. ХIаьта цул тIехьагIа массехк шу даьлча уж хьае болалу «Бонна ший разведывательни служба».

Цул тIехьагIа Веселла хьалхле лелаю бундесвера тIема разведкаиеи контрразведканеи. 1953 шера дешз Герхад Вессель НАТО-рча лакхерча военни инспекце, военни комитетера Малхбузен Германе викал ва.

— Нагахьа санна «Гелена служба» кулгалхочун пост сога хьалой, аз из сай доттагIчун Гелена духьа хьаацаргья, — аьлар Веселла «Шпигель» яхача журнала ше еннача интервью тIа. — Из хала яле а, сийлени дикеи задани хургья.

Хьалха хиннача гитлеровски разведчика безам ба ший къаьнара гIулакх юхадоладе.

Бонн.

Э. МНАЦАКАНОВ.
(АПН—Радио).

«ГЕЛЬГОЛАНД» ДАНАНГЕ

БОНН, 3 октябрь. (ТАСС). ХьалхагIа Сайгона порте хинна Малхбузен Германе «Гельголанд» яха госпитальни кема селхан Дананга порте — Къулбехьен Вьетнама эггара йоккхагIа йолча американски порте кхаьчад. Цунах хоам бу кепайоазоно.

Шу хьалха ФРГ правительства сайгонски режима «гуманни новкъостал» де дагахьа Къулбехьен Вьетнаме дахийтадар из. Боккъалдаь аьлча вIашагIкхийттача Штаташа — Вьетнаме лоаттаю агресси хьаллацар дар из.

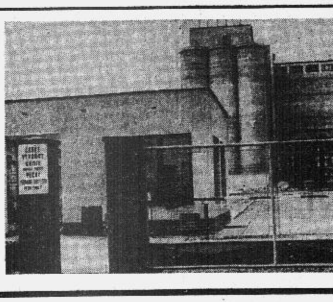
Дананга районе да Къулбехьен Вьетнама патриоташта духьала тIом беш лола США доккха эскар. «Гельголанд» фронте дахийтад, яхаш язду Малхбузен Германе «Рейнише пост» яхача газето.

БЕРАШ ДОВЛГА

НЬЮ-ЙОРК, 3 октябрь. (ТАСС). Бразиле хIара денна моцала бIаь бер да, яхаш хоам бу «Жорнал до Бразил» яхача газето. Из цифра йоалаьча газето йоах, «бераш ноанойн лоралара хьакъехьа дунен тIа эггара тIехьадисача мехкех» я Бразили, яхаш хоам бу АП яхача агентства корреспондента.

Йззал дукха бераш довш хилара бахьан да мехка берий больницашка берригa а 21200 мара маьнги ца хилар», йоах газето.

«Жорнал до Бразил» яхача газето еча даннеех Бразиле ши миллион бер да «хронически моцал» йолаш. из бахьан долаш е ханал хьалха доврга уж е хала лазар хургла царна.

ЧССР. Центральни Чехе Нимбурка юххе болх бе йолаеннай йоккха комбикормови завод.

ХIара сахьат массаза доал концентрированни смесий 20 тонн хьаю укхаза доаханнеи коа тIарча оалхазараштеи.

Сурта тIа: керда предприяти.
ЧТК—ТАСС сурт.

НАХА ДИКА МОГАВУ

Каст-каста хулар со № 8 йолча машиннацкъа ОРС-а тика тIа, хIана аьлча города юкъерча тикашка а наггахьа мара ца хулаш йола радиоатхалаш корайоагIар укхаза. Тахан а юхегIолла нийсвенна хьачуттар со цу тика тIа. Лоткъамеи предложенейи книжка тIа цхьа хIама яздеш йоаллачара корта хьал а айбаь «...баркал хьона, баркал», йоахар юкъерча ханара йолча цхьан кхалсаго. Сона яйзар из...

Массехк кIира хьалха телевизор эца енаяр из укх тика тIа. Продавецаца цо деча къамаьла наховш дерг кхийтар са:

— Фу эшар хьона, — хьаттар продавеца Беков Саварбика.

— «Сигнал-2» яха телевизор эца енаяр со, бакъда, акхар тайпаш сов дукха хиларах хIанз айса малагIа йийцача бакъахьа я ца ховш латт со, — йоахар вокхо, кIезиг - дукха цIий а енна.

— ХIа, из хала дац. Хьажал, ер латта «Березка», — цун техьически дикал ювца волавелар С. Беков. — Цул совгIа тIехнахьар а куц долаш, хоза я из телевизор, — дувцар тика чу латтачо.

...ХIаьта хIанз С. Бекова шийна могаьлча телевизора раьза а хинна нийгара баркал ала юхаенаяр из. Цу тайпара сурт каст-каста го йиш я тика тIа. ХIаьта наьха баркалах чIоагIа совгIат хул Беков Махьмада Саварбика. «Хетадала тарлу, — йоах Саварбика, — из селла доккха хIама а дац аьнна, бакъда, иштта ловца а баьккха саг дIавахача кхы а дикагIа болх бе доглоагIа са, совдоал хьинар, хьалха дулургдаи аьнна хийттар аттагIа дуло».

Халача вахара цаькъах чакхваьннав Беков. 1944-ча шера фронте хала чов а хинна цIавера да, хIаьта цу човнах тоавала догIа а хиннадацар цунна. Да дIавелла массехк кIира доаллашехьа елар нана а. Дикь шу даьнна Саварбик висар ший воккхагIволча вешийца Салманаца. Цу лоацчача биографически справка тIара хала дац Саварбикеи цун вошаси шоай вахара никъ атта дIаболабьбоацилга ха, тIом чакхбаьнначул тIехьагIарча шерашка хьежача хIаьта а. Дешара чIоагIа тIакхувш волча Саварбика, цIагIара хьалаш цу хана хала доллаше, йистеьккхар ворхI класс, цул тIехьагIа торгови училища а. Массехк шера тIехдика болх бир Павлодарски областе продавецалла. Арме хинначул тIехьагIа ше ваьча моттиге цIавера...

Грозненски машиннаькъа станце № 8 йолча тика чу Бекова болх бу Iа яха дукха ха яц, хIаьта а цу лоацчача хана цун кхийнад наха сий дергдолаш ший болх вIаштIехьбаккха.

ХIара денна дукха нах боагIа тика чу, хIаьта массаза царна эшар фуд ха гIерташ, шийгара доагIа гIулакх эзделца леладу. Бекова. Наха дукхагIа хоатташ йола мебель е культтовараш малагIаш я а хьеже, ший ханнахьа заявка а лийя уж сихагIа тика чу хилийтара долла хIама ду тика завелующе. Масала, дукха ха яр нов. Колпинова «Хелга» яха комбинированни сервант лехаш лела, юххера а гIо дийхар цо Бековгара. ХIаьта массехк ди доаллаше Колпиновас цIайихьар шийна езаенна сервант. Из санна масалаш дуккха доаладе йиш я.

Вай берригача мехка дезача шера доккха декхар латт торговле болхлоишта хьалхашка а. Мамогга лакхъе еза советски торговле культура. Сихеи дикеи гIулакх де-деза нийдархошта. Вешта аьлча, Саварбика ше яхача тайпара, тика тIара эцаш йола моллагIа хIама нийдархочунна дега гIоале яхьаш хилийтара декхар да хIара советски торговле болхлочоа хьалхашка латтар, хIаьта из декхар Бекова миита кхоачалду хьахьокк, цунна нийдархоша лачча баркалаша.

ХIанз заочно торговни институте дешаш ва Саварбик. «Из са вахаре шоллагIа цIей да», — йоах Саварбика. Наха хьалхарадар, Бекова эггара дезагIа лоархIар хилар 1965-ча шера — коммунистий партеи членалла дIайийцар из цу шера.

Дийнахьа дукха хIама де кхоаву Саварбик. Деррига хьинар дIадахийта деза социалистически яхье хьалха латтарашча хилара. ЦхьоалагIча а шоллагIча а квартали план тIехкхоачапаьяле а цхьана минута мела хиланиш яц. Наха хоатташ йола мебель е культтовараш дукхагIа хиларца мара кхоачашдергдац хьалханка латта декхараш. Цудухьа из декхар Саварбика ший эггара керттерчарех лоархI. Сайрийна деша деза, хIаьта кIезига ха дIалапац общественни балхо а: ОРС-а пенгазета оформлени еш керттера художник ва из. ХIаьта плакат е объявлени кийчъе езаш хилча из волча боагIа кхыча тика болхлой а. Раьза хиле ду из шийна дукха деза гIулакх Саварбика.

ЧIоагIа тешал ду Саварбика цун коллегаш а, «Дика новкъост, общественник, безаме. Iимерза доттагIа», — оал цох цунца гIулакхе мел хиннача саго. ОРС-а кулгалхоша дуккхаза белгалбаьхаб хьинар долча гIалгIай зIамигача сага коммуниста Беков Махьмада Саварбика болх.

Юххера а, лоткъамен предложенейн книжка тIара доаладе безам ба са цхьа йоазув: «...Нагахьа санна нов. Бекова деча тайпара берригача продавецаша нийдархошта гIулакх доре, эцаш йолча хIамаех массаза дега гIоале хургьяр наха...».

Бембулат БОКОВ.

КНИЖКА ЕРРИГРОССИЙСКИ МЕСЯЧНИК

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара хетадаь книжка Ерригроссийски месячник дIадолаленнад 1 октябре РСФСР ерригача городашкеи юрташкеи. Из чакхдаккхарца дувзаденна долча хаттарашта жоп далар дийхар ТАСС-а корреспондента РСФСР Министрий Советерча кепайоазон гIулакхашта йолча Комитета председателагара.

ХАТТАР: Фу лаьрхIа деш да Ерригроссийски месячник?

ЖОП: ХIанз, Сийлахь-боккхача Октябра юбилей гаргакхаьчача хана, советски нахаи доазол дехьарча хьаьшаштеи къаьстта чIоагIа хьашт да В. И. Ленина балхаш, цун вахареи гIулакхийи хьакъехьара литература, Коммунистически партех дола книжка, гражданскии Сийлахь-боккха Дай-мехкеи тIемаш лаьттача шерашкара советски халкъа турпалал хьахьокхаш йола изданеш, турпалерча шоваткъе итт шера вай мехка промышленноста, юрта боахама, культурана карагIдийнараш дувцаш дола литература. Месячника керттера декхар — книжкаш дешарашта эшшаш дола книжка хьалаха новкъостал делга.

ХАТТАР: Месячник долча деношка чакхъяха лаьрхIа пайданагIа йола мероприятеш ювцал.

ЖОП: Цу событена лаьрххIа кийчъеннаяр еррига книжкай тикаш — хIаьта уж ялх эзар совгIа я Россе, цу тIа кхы а ялх бIаь халкъа ярш а я. Массе а моттиге книжкай базараши ярмаркаши хургья, сайренаши книжкаш дешарий конференцеши ергья, писателашца, творчески интеллигенцеца, издательствай болхлоишца, революце ветеранашца вIашагIдетталургда.

Месячник сакъердаме хургда, масала, столице. Улицашка, майдашта, предприятешка кхо бIаь гаргга книжкай базар оттаергья. Лихачева цIерагIча автозаводе духхьашха хьаелларгья «Книжка дезарий клуб», 19-ча октябре литераторий Центральни ЦIагIа йоккха сайре а хулаш чакхдаргдола ерригача города юкъера книжка цIей латтаргда вIаштта кхаь дийнахьа.

«Планетера ленински гварди» яхаш лозунг а долаш йолча митингаца дIадолалургда цIей Туле.

ХАТТАР: Хьона хетаргахьа, сенах тийша да месячник толаме чакхдалга?

ЖОП: Советски наха дукхадеза книжка, цун бокъонца болеи тешамеи доттагIий а хинна дIаэттаб хIанзле а миллионаш. ХIанз книжка общественни пропагандисташ болаш бIаь эзар совгIа саг ва Россе. Месячник толаме чакхдалга цар шоай низаш тIадахийтарах, общественни организацеша цунна юкъе дакъа лацарах а хIаьта иштта книжкаш дохкача болхлой творчески инициативах а тийша хургда. Цу месячнико книжкаш арадоахараштa, книжка лоаржадерашteи из дешараштеи юкъера бувзамаш чIоагIдара новкъостал дергхиларга доглоахаш да тхо.

ФУТБОЛАХ ЛОВЗАШ ХЬАЛХАРА МОТТИГ ЯККХАРАХ ЙОЛА ТАБЛИЦА КЛАСС «А», II ГР., 1 ПОДГРУППА 3 ОКТЯБРЬ 1967 ШУ

	Н	В	Н	П	М	О
1. «Кубань»	34	19	8	7	37—14	46
2. «Даугава»	34	16	12	6	36—18	44
3. «Динамо» К.	34	17	10	7	41—24	44
4. «Динамо» Л.	34	16	10	8	43—23	42
5. «Терек»	34	15	10	9	30—20	40
6. «Рубин»	34	14	11	9	32—24	39
7. «Спартак» Г.	34	10	18	6	26—22	38
8. «Мешахте»	34	12	13	9	38—28	37
9. «Трактор»	34	13	9	12	30—28	35
10. «Динамо» С.	34	12	11	11	26—35	35
11. «Локомотив»	34	13	8	13	34—32	34
12. «Спартак» Н.	34	11	10	13	29—35	32
13. «Балтика»	34	11	10	13	26—33	32
14. «Текстильщик»	34	8	15	11	25—35	31
15. «Жальгирис»	34	10	10	14	28—30	30
16. «Спартак» О.	34	8	11	15	29—40	27
17. «Ростсельмаш»	34	9	8	17	35—40	26
18. «Динамо» Т.	34	7	10	17	23—36	24
19. «Динамо» Б.	34	7	9	18	27—49	23
20. «Ширак»	34	5	11	18	21—50	21

Белгалдаккхар: К. — Кировобад, Л. — Ленинград, Г. — Гомель, С. — Ставрополь, Н. — Нальчик, О. — Орджоникидзе, Т. — Таллин, Б. — Батуми.

Спорт

Укх деношка Ереван города юкъе хилар шоссейни новкъа гIолла велосипедаш хехкара олимпийски командай матч. Яхье дакъа лоацаш бар кагирхойн бокхагIбараши.

«Динамо» обществa кагирхой сборни команда юкъе вар Грознера иттлагIча классе дешаш вола Онегов Анатолий. Командни йоацача гонкашка 25 километр велосипед хехкаш 4-гIа моттиг яьккхар Анатоле (цун ха — 34 минути 14,8 секунди). Нохч-ГIалгIай республика рекорд я из. ХIаьта 50 километр йолча командни гонкашка Анатоле кхоачашйир СССР-а спорта мастера норма. Онегов юкъе хиннача команда шоллагIа моттиг яьккхар.

Сурта тIа: А. Онегов.
О. Смеркалова сурги текст.

ЯЙГА АТЛЕТИКА

Укх деношка Нальчикера цIакхаьчай яйгача атлетика кагирхой команда. Къилбаседа Кавказа берий спортивни школай командашта юкъе хиннача яхье дакъа лоацаш хилар из. Цига яр Пальчикера, Пятигорскера, Ессентукера, Прохладнера, Грознера командаш (еррига ялх). Яхьашка дакъа лоацараш бекъабенна ба хан шин группа: пхийтта-ялхайтта шуи кхойтта-дийтта шуи даьннараш.

БIаь метр удаш ший группа юкъе Россе дикагIйола ха хьекхар Федорец Владимира — 10,9 секунда. Хьалхарча разряда норма кхоачашйир Финогина Верас. 100 метр 12,4 секундах едар из, иштта котъяьлар 200 метр удаш а (26,4 секунда). 400 метр удаш хьалхара моттиг яьккхар Волков Сергея.

ГаьнагIа кхоссалуча, вадара йолча яхье котбаьлар Грознера Лисовалов Владимири (6м. 35 см.) Иванова Людмилаи (6 м. 22 см.).

ЗIамагIбарий группана юкъе 60 метр 8,4 секундах едда шоллагIа моттиг яьккхар Литвинова Таняс, 4 м. 87 см. гаьна кхоссаелар. Иштта шоллагIа моттигаш яьхар лакхалла кхоссалуш Гладчукова Ирас, ядро кхоссаш Астапеева Катяси (10 м. 06 см).

Юкъерча группе хьалхара моттиг яьккхар вай яйгача атлетика спортсмений командас. 5350 очко яьккхар цар. ЗIамагIбарий группа — шоллагIа моттиг (2872 очко).

С. ОЛЕГОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи бийсанна кIезиг-дукха морхаш хургья, ах бийса яьнначул тIехьагIа дохк хургда, лаьгIо мух хьекхаргба, температура республике гIолла 2—7 градуси Грозне 3—5 градуси йIовхал а йолаш хургья, хIаьта дийнахьа хувцалуш морхаш хургья, Iуйран сахьаташка дохк хургда, малхбоалехьара цкъаза лаьгIа, тIаккха гIаьхха мух хьекхаргба, температура республике гIолла 15—20 градуси Грозне 18—20 градуси йIовхал а йолаш хургья.

6-чеи 7-чеи октябре нонагIча хана кIезиг-дукха морхаш а йолаш ха латтаргья, лоацчача ханашка морхаш дикка дукхагIа а хулаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара лаьгIо мух хьекхаргба, температура бийсанна 4—9 градуси, дийнахьа юххьанцарча юкъагIа 17—22 градуси, юхейнсача хана 20—25 градуси йIовхал а йолаш хургья.

Метеостанци.

Редактор **М. К. ЛЬЯНОВ.**

ДЕШАРХОШТА—ПОЛИТИЧЕСКИ ЗНАНЕШ

Шоай дешархой кхоанен уйла ю хIара хьехархочо, цар хьинараш, лостамаш, хIаране башхалонаш царна шоаша а ерригача обществана а бокхагIча пайданна догIаухаргйолаш уж дикагIа фу даь кийчбергбар-хьогI яхаш.

Къонача советски гражданина духовни сибат дуккхача хьале хьехархочох тийша да. Духхьал хьехархой ба къонача сага Iилман мировоззрене лара йолларш. цу гIулакха къаьстта боккхача лоархIаме дакъа кхоач истореи обществоведенеи преподавателашка.

Тха общественни Iилмай преподавателийи школашкарча хьехархойи йоакхонаш цаIаш я, цар дIадоладаь гIулакх оаха дIахо хьу, цундухьа къаьстта шаьра бIаргагу тхона школа къоастаппза йиса дуккха проблемаш. Эггара хьалха царех я лакхерчеи юкъерчеи школе дешар хьехара методашта юкъера юкъ. Вай дувцаргдац вузереи школереи дешара процесс вIашагIйоллар бебе хиларна, тха программашта юкъе йоккха юкъ йоаллаш хиларца дувзаденна дола хIамаш. ХIанз а дукха я лакхерча школапа сихагIа дIаIамара юкъера школа йистеьккхачоа новкъостал дергдолаш йола горонаш.

Из бакъдеш йола ши факт йоалаергья вай. Укх шера Грозненски мехкдаьтта института механически факультета 1-ча курсе дIанийцарех 86 процент барий аттестаташ тIа тIехдикеи дикеи мара оценкаш яц истореи обществоведенеи. Цхьабакъда, хIара кхоалагIвар мара Iомаеннавац школе конспект оттае. Занятеш дIайолаеннача хьалхарча деношке а гучадоал выпускник ше болх бе кийчвенна ца хилар. ХIаьта а дешархочоа хет, нагахьа санна ше школе дика дийша хилча, вузе башха халонаш нийслург мичай шийна аьнна. Вахаро дехке воаккх из цу уйлаех. Бакъдар аьлча, вузе эшшача тайпара книжкаца беча балха навыкаш йиза хьехалургьяц школе, цхьабакъда, цу тайпарча навыкий элементаш хIаьта а яланза яргьяц из дешархошта.

Цхьаькха факт. Обществоведене учебника тIа къаьстта дешаш да «сен уйла ергья, фу дувцаргла» яхаш. Цу тайпарча дешаех еш йола собеседовани семинаре дакъа лацара йола боккъала башха кийчо я. Фактически лоархIамерча теоретически выводий позицешкара кхетае Iомаву цар дешархо, цар новкъостал ду ше еш йола уйла дIахо догIайоалаяра. Цхьабакъда, дIадахача дешара шера ялх студенчески группе оаха цу тайпара собеседовани хиннайий шуи школе аьнна хаьттача, вийне мара из бакъдеш жоп даланзар. Царна юкъе бар грозненски хьехархой Ю. Г. Натаровеи Г. А. Тютчевайи дешархой. Долче, цхьаболча хьехархоша дикагIа кийчбу шоай дIахорча дешара. Лакхе йоалаяьча фактаех гуш мадарра цу гIулакха цхьа ший тайпара методически говзал эшаш хIама дац, дешархой бокъонца кхетамца йоакхо елга мара.

Истории обществоведении Iомала ро чIоагIа кхетам лу дешархошта. Школа йистеьккхараша моллагIа специальность хорже а, сакхетаме гражданин хила веза цун. Из кхета ду дукхача кагийча нахеи мехкарашеи Историца ший мел безам ба укх тайпара дийнар, масала, хьалхарча курсе деша вагIача Бакаров Мусас.

Школе волаш дукха дезар сона истори халкъа хьаштаи лоралеш из идея бахьан долаш шоай синош дIадала кийча бола нах цо хьахьокхандаь.

Цхьабакъда укх шера тха института цхьоалагIча курсе хьачуийцарех цхьабараша хьахьеккхал шоаш исторена тIаккхувш ца хилар, хIаьта царна юкъе дукха ба тIехдика оценкаш яьхараш. Из йоккха Iоттар я хьехархошта. Дувцашдар предметацара безам професси харжара боарамга кхоачабеш лакхбанза барг ца хиларах дац, хIара школа йистейоаккхаш волчо, моллагIча профила специалист хила цун безам бале а гуманитарни знанеш ца хилча яргIоацилга кхетадарах да. Цу гIулакха белгалйоалаш я дешара шу чакхдоалача хана оаха цхьоалагIча курсе дешаш барашца еча опроссий результаташ. Оаха царна хьалхашка хаттар оттару: истори Iилма хиларах тарра кхетадара даькъа царна керда хайнар фуд. ХIаьта дуккхачар жоп лу, еккъа цIераш, даташ, событеш Iоешилга мара кхы хIама лацар шоашта исторе школе, яхаш. Вузе общество догIаахара закономерносташ хьаеллаш дола Iилма санна кхетаде баьлар уж истори.

Дешар хьехарaи кхетам балараи юкъе айхха бувзам ба — иштта я педагогика керттерча истинех цаI. Нагахьа санна лакхерча класcерча дешархочун обществоведене урокаш тIа вахара уйла ярца безам ца хуле, нагахьа санна информаце источникех (газетах, журналах, радио, телевидене передачех) пайда эца из ца Iомавойя ший гIулакхаш общественни хьаштий боарам тIа леладергдола гражданскн сакхетам боссац цунна чу.

Дешара занятеш кхетамца вIаштIехьъяхарах тIабаха Iац безам политически знанешта, из тIабода общественни вахарца хьинаре дакъа лацарах а. ХIаьта а из тайпа опыт йолаш берригаш а бац школьникаш - комсомольцаш. 52 комсомолец дешаш вола студенчески ши группа хержа хьа а ийца хьежача, тхона гучадаьлар царех 13-нега общественни поручени ца хилар.

«Общественни Iилмаш дIахо дегIадоалаларaи коммунизм хьалъяра даькъера цар лоархIам лакхбараи дезарий хьакъехьарча» соцам тIа КПСС Центральни Комитета вузийи техникумийи уйла тIаерзаю къоначa специалистий марксистско-ленински мировоззрени, коммунистически сакхетам, толашагIа дола моральни гIулакхаш доахкаш хилийтара. Из декхар дикагIа кхоачашлулургда марксистско - ленински теори Iомаяра дикагIа кийчбенна а болаш дешархой школа йистейоаккхе.

М. ЛОГИНОВА,
Грозненски мехкдаьтта института КПСС исторе кафедра доцент.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктоахама секретара—3-34-38; партийни вахареи, культураи промышленностеи отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойи отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05337. Заказ № 4824.